Artykuły

Práwá Máydeburskiego/ Ktore zową Speculum Saxonum.

Z Láćinskiego Języká ná Polski przełożone/ y znowu Drukowáne. Roku

1559.

Cum Gratia et Priuilegio *REGIÆ MAIESTATIS*, cuius exemplum 12 pagina reperies.

IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ.

Hæc quicunq; vides cœlestia lumina, Phœben
 Tarnouiæ, stella cum radiante, domus.
Cœlestes ea signa viros, natumq́; Patremq́;
 Ne dubita, totam deniq; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram sydera lucem,
 Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec nisi tum poterunt extingui, quando peribit
 Hoc cœlũ, et quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F.

Oświecenie Wielmożnemu Pánu / Pánu Janowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie / Kástellanowi Woynickiemu / Stároście Sendomierskiemu / Pánu mnie Łáskáwemu.

JEst ten obyczay / iż ći co Ksyegi á pismá iákie ludziem potrzebne wydawáią / thedy táką prace swą / komu tákiemu Dedykuią / kthorego rozumieią być they powagi / pod ktoregoby Imieniem pisánie ktore czynią było ludziem wzietsze / y przyiemnieysze / y ktoryby mogł być tákim rzeczam / ktore piszą / powodem y obroną. A ponieważeś W. M. z Domu stárożytnego sławnego / w ktorym záwsze byli Ludzie / Rzecz pospolitą miłuiący / á ktorzy spráwiedliwośći sye dzierżeli / y iey pomagáli / iákoż y czásu ninieyszego J. M. Pan Oyćiec W. M. Pan Sławny /

ktory zá wieku ſwego áż do tych czáſow / y czáſu pokoiu/y czáſu walki Rzeczy poſpolitey ſlawnie y pożytecznie ſlużyl / czego ia piſániem ſwym vkracam / iż rzecz iáwna á wiádoma ludziem ieſt. Aby kto nie mnimal że pochlebowáć chce / gdyż o żywych piſáć / o ich vczynkoch / o ich dzieioch/ á zwłaſzczá o tych / kthorychby dobrodzieyſtwá vżyć mogl niegdy: thedy ſye tákich rzeczy przeto vchraniáią zá żywotá wydáwáć: Bo áczkolwiek kto prawdę mowi o żywych / wſzákoż záwiſni Ludzie ináczey nie vmieią iedno pochlebſtwu przyczytáć: iák dobry á pobożny człowiek gdy złą powieſć o żywych ſlyſzy/nienawiſci przypiſuie. A iż ty Kſiążki ktore ná Polſkie przełożono/ á przes mie Drukowáne ſą / około czynienia Spráwiedliwoſci ſą/ przez ktorey żadna ziemiá/ żadne Kroleſtwo ſpráwowáć ſye dobrze niemoże/ Tedy tego potrzebá áby ſye Spráwiedliwoſci czynić kożdy vczyl/ zá czym iuż wſzytko dobre pochodzi: bo gdzie ſpráwiedliwoſć ieſt/ tá czyni zgodę miedzy Ludźmi/boiaźn złym áby niegrzeſzyli: gdzie ſpráwiedliwoſci niemáſz/ tám ſye dobrze nic dziáć niemoże/Bo piſmo mowi/Propter iniuſticias transferuntur regna de gente in gentē. A thák nie tylko Krolowie/Kſiążetá/ ále thez y Senatorowie/y wſzytcy ktorzy Rzecz poſpolitą

ſpráwuią/ álbo o niey rádzą/máią vmieć Spráwiedliwość czynić / iżby Páná Bogá przodkiem znáiąc/ nie obłudnie/ ále s práwego sercá go chwálili/y iego ſye Náuką ſpráwowáli: Rzecz poſpolitą ſwoie/ieſli chcą iey dobrze ſłużyć/á dobrze ią ſpráwowáć/áby ią ználi:bo Rzeczy poſpolitey nieznáiąc/ tám dobra á pożyteczna rádá być niemoże. Bo rádá w kożdey potrzebie/wedle ſpoſobu kożdey ziemie ma być dawaná á czynioná. Ná przykład: Ktoby chćiał rádźić o Polſkich rzeczach ſpráwuiąc ſye wedle ſpoſobu Weneckiego/ tákże też Weneći/ álbo inni ludźie mieli ſye ſpráwowáć wedle obyczáiow polſkich/tedybyto ſtáć niemogło. Trzebá thez ku Spráwiedliwośći y ku wſzytkim innym rzeczam áby kożdy przełożony pożytek rzeczy poſpolitey/wiecey miłował niż ſwoy włáſny:Abowiem kto wiecey miłuie włáſny pożytek niżli poſpolity/pożyteczny być w Rádach niemoże/ gdyż łákomſtwo wſzythkim rzeczam dobrym przekaża / włáſne á poććiwe dokonánie/przodkiem Spráwiedliwość. Zadne práwá / żadne Sądy niemogą być dobrze ſpráwowány od łákomych/wſzytki złośći/wſzytki roſpuſty/ wſzytki wyſtepy/ będą bes pomſty/ gdźie to może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták Swietego/áni ták pobożnego/ czego nie zgwałći łákom-

Epistola

ſtwo: A ták ktorzy w Rzeczy poſpolitey co ſpráwuią/ łákomſtwá ſye bárzo wiárowáć máią. A iż też niegdy pokoy á niegdy walki po ſobie bywáią/trzebá ſye ſtáráć/ áby y czáſu pokoiu/y czáſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádzáć/á przychyláć rádámi ſwymi/ ták iáko potrzebá ná ten czas nieſye. Czáſu pokoiu/ naywietſza potrzebá/áby byłá kożdemu ſpráwiedliwość: á rozeznáwáć/álbo czynić ſpráwiedliwość bes vmienia Práwá żadny dobrze niemoże:á ták trzebá práwo vmieć. Czáſu walki/ áby miał też náukę y ſpráwę rzeczy rycerſkich/iákieby mogł/á pan Bog by mu vmieć dopuścił: y moc Nieprzyacielſką y ſwoie widząc wedle czáſu ták o Obronie myſlił/rádził/ álbo iáteż ſpráwowáł/iákoby rozumiał napożyteczniey być ſwey rzeczy poſpolitey. W rzeczach też tych/ ktore ſye po innych kráioch dzieią/áby ſye też ſtárał/żeby wiádomość miał/iáka być może: ieſliby ſye gdzie indzie co dobrego dziáło/ coby też v nas mogło być/ áby ſye o to ſtárał/ żeby też to v nas było: á coby źle/áby tego przeſtrzegał/ áby ſye to do nas niewnioſło. Thez gdzie przyydzie czynić przymierza/tráktaty iákie/odpowiedzi s ſtrony rzeczy poſpolitey/áby wtym opátrzny vmiał być/áby Rzecz poſpolita omyłką álbo błedem iákim nie byłá vwiedzioná. A iż tho ſą wielkie á

trudne rze=

trudne rzeczy/trudno á snadź niepodobno/áby kto wtym wszytkim doskonáły być mogł/wszák/ że iednák/im kto wiecey tych rzeczy wsobie ma/ tym też wiecey pożyteczny rzeczy pospolitey iest. A iż/iákom przed tym powiedział/W.Wiel:M. s tego domu/Tego Oycá/wtey Rzeczy pospolitey nászey vrodził sye/kthemu iże też ma poniekąd wiadomość innych kráiow Krześciańskich ktore W. Wielm:M.widział: ktemu też roście/ áby niegdy obyczáiem Przodkow swych Rzeczy pospolitey dobrze służył: Tedym W.Wielm:M. przeto Dedykował thy Ksyązki/áby Wielmożnością swą y przykłádem Oycowskim/W.M. Spráwiedliwości strzegł/y owszem ią działał/ y pomagał iey kożdemu/tḣák vbogiemu iáko y bogátemu. Acz są Práwá rozne/á wszákoż zrozumienia iednego/tedy theż łácniey rozumieć y drugie/á zwłaszczá tych/ktorych ludzie pospolicie á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświecona Wielmożność Wászá będzie miłował Spráwiedliwość/będzie miłował páná Bogá/ktory dał náuke/Będziesz miłował páná Bogá ze wszystkiego sercá. etcet. Bliźniego swego iáko sam syebie/ á wtym zależy wszytek Zakon:á też to przyrodzony iest zakon/Czegobyś nierad ábyć czyniono/ tego nie czyń drugiemu. Nie radby żadny/áby

krzywde miał/nie ma iey thež czynić nikomu. A krzywdá bywa czynioná/nie tylko ze złości/ále tež y z nieumieietności/á Práwo vmieiąc/može nikomu nie ſkrzywdźić/gdy iedno then co ſądźi/álbo rádźi/wedle Práwá czyni. A przetho ty Ksyąžki Jáſnie Wielm: W. M. poſyłam potrzebne ku Sądom/á proſzę pokornie/áby W. Wielm: M. tę pracą rąk moich/iáko od Służebniká ſwego naypowolnieyſzego/raczył wdźięcznie y w obronę ſwoię przyiąć.

W. Wielmož: M.

Powolny ſłužebnik/

Lázarz Andryſowic.

Przemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artyku-
low opuszczono kthore w-
Práwie są/ á nieczesto á-
ni záwsze sye przytráffuią/ Drugie
też nie są potrzebne ku spráwam O-
bywátelom tu Koronnym: niektore
też nie thák szeroce opisáne/ iáko w-
Práwie stoią. Wszákże ták wszytko
nápisano/ iż kożdy wyrozumie/iáko
ktorą rzecz skázáć ma. A gdzieby też
thego potrzebá/ thedy w Łácinskim
Exemplarzu to naydzie coby sye o-
puściło ex industria: telko ty są opi-
sáne Artykuly/ktore pospolicie á o-
becnie sye przygadzáią/ á o ktore lu-

dźie obecnie przed Sąd przychodzą/ á do Práwá sye vciekáią. A przeto áby w Miásteczkach/ gdźie dobrych Práktykow niemáß/tákże też Szláchtá/y Vrzędnicy/ ktorzy Imienia spráwuią/ á miedzy Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ aby rzeczy ty ktore sye obecnie miedzy ludźmi przygadzáią/ vmieli á wiedźieli iáko sądźić/ á spráwiedliwość vznáwáć maią/Aby nie zgłow sądźili/ále wedle Práwá pisánego/ gdyż kożda rzecz kthora sye wedle porządku z práwá dźieie/tedy sye spráwiedliwie dźieie/ á co nie wedle práwá/to iuż krzywdá á niespráwiedliwość: y z dobrym sumnieniem to być niemoże/gdy kto nie wedle Práwá sądźi/bo sye może omylić y obłą-

dźić/á z niewinnego winnego vdźiáláć/á z winnego niewinnego/ Albo temu przyſądźić/ktho do czego ſpráwiedliwośći niema / á tego odkázáć kthory ſpráwiedliwość ma: O co ſye trzebá páná Bogá bać/ktory roſkazał ſpráwiedliwie Sądźić: Iuſtè iudicate filij hominum, y ná drugim mieyſtcu/ Dum tempus accepero, iuſtitias ueſtras iudicabo. A ták kto ſye niechce omylić/tedy ſye práwá piſanego dzierżeć/á wedle iego ſądźić. Ták czyniąc/nikomu ſye w iego ſpráwiedliwośći nieublizy/á ſumnienia też złego nie będźie mieć potrzebá/ poniewaz tho ieſt Regula Iuris, Quod Iure fit, iuſtè fit. &c.

Priuilegij à S.M.R. POlonorum concessi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hic inseruimus.

SIGISMVNDVS AVGVSTVS

DEI GRATIA REX POLONIÆ, MAGNVS DVX LITHWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HÆRES.

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in communem vtilitatem suis proprijs Impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publicè edendum, & petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico commodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui libri ei oblati fuerint, magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica cõscripti: eos nullo impediente Typis mandare possit,

vel ipse

vel ipſe vel filius ipſius Ioannes: ita tamen vt ſub-iaceant Legib: & cõſuetudinibus in hac Impreſ-ſoria arte de iure obſeruari ſolitis. Nos etiã conſu-lere indemnitati eorum volentes qui magnis ſuis impenſis cõmuni vtilitati prodeſſe ſtudent, ideo et præfatum Lazarum ipſiusq; filium Ioannem PRIVILEGIO & Edicto NOSTRO REGIO munimus, & tenore præſentium pro NOSTRA authoritate edicimus, Statuimus, & diſtricte in-hibemus, ne quis Typographus, ſeu Impreſſor, ſeu Bibliopola, mediate vel immediate Noſtro Re-gno ſubiectus intra Decennium audeat imprime-re, vel imitari, vel diuendere, ſiue hîc ſiue extra Regnum, Libros excuſos à præfato Lazaro ſeu filio eius: ſine expreſſo alterutrius conſenſu. QVI ſecus fecerit, præter amiſsiõem librorum, hic per æmulationem impreſſorum, mulctam quoq; ſex marcarum, auri puri, pendere irremiſsibiliter te-nebitur: Cuius mulctę medietas Fiſco Noſtro ce-dat, altera prӕfato Lazaro, vel Ioanni filio eius le-gittimo. In cuius rei Fidem & Teſtimonium SI-GILLum Noſtrum præſentibus eſt appenſum. DATum Vilnæ, tertia die Aprilis. Anno DO-mini, Milleſimo, Quingenteſimo, Quinquageſi-mo Octauo. Regni Noſtri, Vigeſimo nono.

Regestr dla táćwiey-szego náleźienia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O Spadkách á o Bliskościách. List j.
O Niewiástkách y o Dziewkach / á o Gierádzie. List iiij.
O Przedawániu y o kupowániu Imienia / y o wzdániu Práwá. List x.
O Dawnościách. List xiij.
O Długách á o Dłużnikach. List xiiij.
O Swiádkách / o Dowodźiech / y o Odwodźiech. List xvij.
O Przysyegach. List xx.
O Jednániu á Zgodách. List xxj.
O Rękoymiach. List xxij.
O Gwałciech/ Gwałtownikach/ o Meżoboystwie/ y o Ránách. List xxiiij.
O Złodźieystwách/ o Krádźionych/ álbo Náleźionych rzeczach. List xxviij.
O Wieźniách á o Złoczyńcách. List xxx.
O Pożodze. List xxxj.
O Sfálszowániu iákiey rzeczy álbo kupiey. xxxj.
O Opiekunách. List xxxij.

O Dźiećiach

O Dzieciach ktore lat niemáią. List xxxv.
O Testámenciech. List xxxvj.
O Zastáwnych álbo pożyczánych / á ku chowániu dánych rzeczach. List xxxviij.
O Naiemnikach á o Naymiech. xxxix.
O Szkodách domowych. List XL.
O Zwierzetách szkodzacych. List Xlij.
O Sedziach y o Spráwiedliwosći czynie. Xliij.
O Appellacyach. List Xlix.
O Przekazkách / prze ktore sye ieden może wyiać / gdyby ku Práwu niestánal / iáko Łácinnicy zową Legale impedimentum. List L.
O Jármárkach. List Lj.
O Wielkierzu. List Lij.
O Przywileiach / Chyrográfiech / y o Rece własney List Liij.
O Sługach. List Liij.
O Prokuratorách. List Lv.
Státut około gwałtow w Toruniu vczyniony / Roku M. D. XX. Lvij.
Drugi Státut M. D. XXvij. Lviij.
Trzeci Státut M. D. XXXviij. List Lix.
Nauka á sposob bronienia / czásu przygody złey ogniowey. List L[illegible]

Poczynáią sye Artykuły Prawá Máydeburskiego. Naprzod

O Spadkach á o Bliskosciách.

W Rodzáiu poki są ći co idą ná doł / iáko Synowie / Bráćia/Syostry/ieden po drugim / Bo są w iedney Liniey/ Dziewki/Wnekowie/ Práwnekowie / poki iedno prostey Liniey s stawa w rodźie: ći biorą Spadek ieden po drugim: Ale gdy tych niestánie/ co idą prostą Linią / Tedy przed tymi bliszszymi co z boku idą/biorą ći/ktore zową po łáćinie Ascendentes, iáko iest Oyćiec / Mátká/Dziad/Bábá.etcet. Ći biorą spadek przed tymi przyrodzonymi / co z boku przychodzą / á nie s prostey Liniey rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, Artic: 17. Et Iure Mun: art:63.

Miedzy Pobocznymi / y Stryy y Wuy / álbo Ciotká przychodzą po spadek / Tedy ktorzy są iednákiey bliskośći rowni sobie w rodźie / biorą iednáko spadek przed dálszymi : Wszákże Synowcy / Syestrzency / ktorzyby zostáli / po Rodźicách swych / máią to Práwo rowno s Stryymi / y s Ciothkámi / iákoby thez byli żywi Rodźice ich / máią też bráć spadek rowny / thyle ileby ná Oycá álbo ná Máthke ich przydź miáło : Bo Rodźice ich práwo im swe przyumierá-ią. Speculo Saxonum lib:i, art:17. Et Iur:Muni: art:66 in Glosa. Et Spec:Saxonum lib:i, arti:5.

Wnekowie gdy ostáną po Dźiádu / gdy im też Oyćiec vmrze / w Dźiedźictwie s Stryymi / y s Ciotkámi z dawná y teraz bráli dźiał / á Wnekowie po dźiewkách niebráli: A wszákoż tho iuż skáżono / y ták iuż po Dźiewkách / iáko po Syniech biorą bliskość Wnekowie. Abowiem nie iedno Mężczyzná álbo Białagłowá / sámy ku rozmnożeniu rodzáiu / Ale iáko Bog / y Mężczyzne y Niewiásthe stworzył / ku rodzáiowi / Ták też oboim w bliskośći imienia ma być rowność záchowaná. Spec:Saxon. lib:i, arti:5. Et ad idem lib:ij, arti.20. Et lib:i, art:3. et artic:17. Et Iure Muni: arti: 63.

POtomstwo ieden po drugim tedy sye iuż w syodmym rodzáiu kona. Bo thám iuż rodzay przestawa. Speculo Saxon: lib:i. art:3.

ZOne z Dziećmi gdy ktho po sobie zostáwi Mátke ich / kiedy ty Dzieci zeydą przez plodu / á Mátká ich ie przeżywie / tedy nikomu nieprzyumrą / y nikt inny niebedzie po nich spadku brał / w Dziedzicznym ich imieniu / iedno Mátká ich właśna. Speculo Saxo: lib: iij. artic.38.

DZieci ktore ma ktho z nieślubną żoną / iesli ią po tym poymie / tedy iuż tákie Dzieci są iáko y ty / co sye w Małżeństwie vrodzą / y biorą Dziedzictwo s tymi / co sye z Małżeństwá národziły. Bo iuż Małżeństwo ácz sye pothym stánie vczyni ie iáko s poślubney żony. Speculo Saxonum libro i. articulo 51.

IMienia áni Działu nie biorą z Brácią Kárłowie áni kárlice / szaleni / głuchowie: ále sye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum lib: i. arti: 4. (.) (.) (.)

Mąż gdy vczyni żenie swey Dożywoćie ná imieniu / iesliby Dzieci iey pomáriy / kto-

rym ono imienie należáło: tedy tákie Dziedzictwo álbo Włosność po nich przypada Mathce ich/ ktorey w łono tákiego imienia swego przyumieráią. Iure Municip: arti: 57.

Rzeczy kthoreby zostáły po kthorym Rzemieslniku/ á zwłaszczá ku rzemiesłu należące/ tedy nie idą ni ná kogo innego/ iedno ná potomki álbo bliższe. A żoná do tego nie ma nic áni to do Gierady przystuszę: oprocz thego Naczynia/ kthorymby sámá żoná robiłá/ tedy tho ku Gieradźie przystuszę/ iáko iesth Tkáckie naczynie. Iure Muni: arti: 23, in Glosa.

Potomkowie kthorzy po Oycu álbo po Mátce ostawáią/ ktorzy nie są z imienia odpráwieni/ zá żywotá Rodźicow swoich/ Tedy biorą imienie przed thymi/ kthorzy iuż są od swych Rodźicow odpráwieni/ że iuż wezmą odpráwę od nich zá cześć ich/ áże iuż mieszkáią kożdy ná swym chlebie. Speculo Saxon: lib. ij, art: 20. Et lib: i, arti: 13. Et Iur: Muni: arti: 57.

A ieslíby thácy odpráwieni/ chćieli dźiał mieć/ wszythko pod przysyegą powinni położyć co wźieli/ á wszythko w dźiał puśćić. vt de hoc Spec. Saxo. lib. i, art: 13. Y powinni ie bedą z sobą w dźiał wpuśćić/ ći co nie byli odpráwieni: oprocz żeby

procz żeby ſye vkazáło/ żeby ſye przed tym z imie=
nia wyrzekli/tedy dźiału brać nie mogą. Wy=
piſano też rzeczy/ kthorych nie powinni kłáść w=
dźiał/ ći co ſą iuż odpráwieni : iáko gdy co ktho=
ry po żenie weżmie/álbo gdźie Oyćiec álbo Mát
ká dádzą Synowi álbo Dźiewce ſzáthy/ y inne
rzeczy / poki w zdrowiu ſą. Co thież zyſzcze álbo
wyſłuży ná Walce. etcet. vt de hoc Speculo Sa/
xon: libr:i, articu:10. Et Iur:Muni: artic: 57. Et
Specu:Saxon. lib: ij, articu:20.

POtomkowie ktorzy oſtáną w imieniu/ie=
ſli ieden s nich vmrze: Drudzy ktorzy zo=
ſtáną Bráćia álbo Syoſtry dźielą imienie mie=
dzy ſye. Ale ſye to rozumie/ gdźieby Máthki ży=
wey nie mieli / ná kthorą po Dźieciach imienie
ſpada/ gdy kthore z iey Dźieci zeydźie bes płodu.
Iure Muni: artic:57.

IMienie gdy miedzy ſobą Bráćia álbo ſyo=
ſtry dźielą/ Stárſzy dźieli/ Młodſzy wy=
biera. Speculo Saxonum libro ij, artic:29.

GDy vmrze Niewiáſtá / Imienie iey ná
Dźieci przypada. A ieſli Dźieci iey po=
mrą / tedy ono imienie ná Oycá ich przypada: á
przyrodzeni s ſtrony Mátki/po tákich dźiećiach

nie biorą spadku/gdy Oyćiec żyw/iedno Oyćiec: toż tez y o Mátce ma być rozumiano / że po tákich Dżiećiach nie bierze nikt spadku iedno Oyćiec y Mátká poki żywi: gdźie ieden s nich zeydźie/ bierze drugi s tych: iáko sye to nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum libro 1, articulo 17. Et Iure Municip: articulo 63.

UMrze ktho/ ktory nie ma áni Bráćiey áni Syostr rodzonych z oboich rodźicow: tedy bliższy/ co są w rowney Liniey/ ták z Rodzáiu Oycowskiego iáko y Mátczynego / rownym práwem biorą imienie kthorego im przyumrá. Speculo Saxo: lib: 1, artic: 17. Et Iure Mun: art: 63.

IEsli kto spadek bierze / ktory iest z innego práwá/ z inney Jurisdiciey: ma postáwić Rekoymie álbo sye viśćić / iesliby ktho bliższy ozwał sye do thego imienia / á odźierżał ie s práwá / iż to co bierze ma zásye wroćić. A to iest s práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

DZiećinne wszythki rzeczy ktore w imieniu Dźiećinnym zostawáią / thedy ták Mężczyzny iáko Białegłowy rowny spadek y rowne práwo máią: oprocz Gierady á Hergiewetu.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 27.

CI ktorzy w Potomstwo iákie wchodzą / że biorą imienie / álbo Dziedziczne: álbo Niewiásty ktore biorą Gierade / álbo Potomkowie / co przychodzi ná nie Hergieweth / tedy to czynić powinni: Naprzod kto Dziedzictwo bierze / długi powinien płácić. Spec:Saxo:lib:i, arti:6. Gierade Niewiástá kthora bierze / powinná łoże vsłáne dáć Meżowi vmárley żony: po kthorey Gierade bierze. Speculo Saxon: libr:iij, articu:38. Kto bierze Hergiewet / to iest zbroie / bliższy ktoremu sye dostánie Miecz / tho iest stárszy miedzy Brácią / ten iáko Opiekun powinność te ná sobie niesye że powinien w Sądzie bronić Syeroty tey ktorą sye opieka. Iure Municip: articulo 26. Et Articulo 49.

NVchome rzeczy / Mąż po żenie bierze / y iemu ich przyumiera / oprocz Gierady / gdzieby thego nie oddáłá zá żywotá s przyzwolenim Mężowym. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. Et libro iij, articu: 76.

O Niewiá-

O Niewiástach/ y o Dziewkach/ á o Bieradzie.

Mąż po żeniney Smierci/ wszytki rzeczy ruchaiące bierze: oprocz Gierady/ the bierze co nabliższa w rodzie vmárłey niewiásty: mimo thez własne Syny iey/ bliższa w rodzie Gierade bierze/ y nie może iey nikomu áni Mężowi Testámentem oddáć/ á od bliższych w rodzie oddálić: á inne rzeczy ruchome thedy Mąż po żenie bierze. Speculo Saxon: libro iij, artic:76. Et artic: 80. Et Speculo Saxon:libro i, artic:31. & artic:20.

Gierada to iest/ co ty rzeczy do niey przysłuszáią/ Száty niewieście/ kráiáne álbo iuż poczęte/ Sukno álbo Płotno/ y ty rzeczy ktore ku niewieściemu vbiorowi náleżą/ álbo czego zá Mężá vżywáłá. Ale gdzieby Mąż kupczył suknem/ álbo płothnem/ choćiaby poczęte było/

tedy to nie idzie żenie ále Potomkom / álbo bliszszym vmárłego / thylko sye rozumie o tych rzeczach kráiánych / kthoreby nie ku kupiectwu należáły / ále thylko ku chodzeniu á vżywániu domowemu. ¶ Też do Gierady przysłuszáią/ konie ktorymi robiono/krowy/wieprze/ y inne rzeczy/iáko gesi/ kury/ skrzynie/ skrzynki máłe/ złoto ná niciach / wezgłowia / poduszki/ prześcierádłá / rzeczy łáziennne/ len / pierścienie / ktorych zá Meżá vżywáłá/ wience / Ksyegi/ná ktorych sye Niewiásty modlą/ zwierciádłá. Iure Muni:arti: 23. et artic: 57. Et Spec:Saxo:libro i,articulo 24.

Dziewká ktora ostawa w domu/ v Rodziców/ á niewypráwiona od nich/ tedy po Mátce bierze Gierade : á tá co iuż wypráwioná / niema śnią bráć Gierady dla tego / iż thá co iuż wypráwioná/wzięłá iuż wypráwę swą/á tá czekáłá/ y ku szkodzie y ku pożytku : Bo snadźby też tákich rzeczy nic nieostáło:A ták cokolwiek tákich rzeczy weźmie / nie powinná thego s Syostrą dzielić. Spec: Sax:lib.i,artic:5. Et Spec:Saxo. libro ij,articu:19. Et libro i, articulo 13.

Mąż żony swey száthy / iesliby zá iey zdrowia / álbo żywotá zá potrzebą zástáwił/ potym żoná vmrze / á bliszszá domaga sye Gie-

rady : Mąż powieda że zá potrzebą zá zdrowia żony ſwey ſzáthy záſtáwił y pieniądze w chorobie iey ſtrawił : bliſzſza by ſye przedſye dopirálá / gdyż ſye zna / że on záſtáwił / á nie żoná iego: ieſli ma doſyć czynić zá tho álbo nie? Mąż przedſye to powieda co pierwey / że zá potrzebą / á zá zdrowia żeninego záſtáwił / áże ią thym żywił : ieſli Mąż może dowieść onym v kogo ſzáthy záſtáwiono / że zá zdrowia żeninego ſzáthy záſtáwił: tedy tá ktora ſye Gierady domaga / ma ſámá ſobie wykupić: á Mąż wtym niepowinen ſzkodowáć. vt de hoc Speculo Saxo: libro 1, articulo 24. A iż ná potrzebe żenine to vtrácił / á záſtáwił: ieſli mu niewierzą / przyſyegą tego ma podeprzeć / że ták ieſt. Iure Municip: Articulo 23.

Niewiáſtá gdźieby oddálá Gierade ná śmierthelney poſćieli / ponieważ nie może nic czynić bes Mężowego przyzwolenia : A ták Mąż ma opátrzyć / áby ſye nic ku ſzkodźie iey potomſtwu niedźiało : A gdźieby ſye ſtáło / powinien o to odpowiedáć. Bo iáko Mąż żone powinien w chorobie opátrzyć / we wſzytkich potrzebach / ták też powinien opátrzyć / á niedopuſćić / áby ſye co ſtáło / ku ſzkodźie Potomkow w tych rzeczach ktore po śmierći iey ná nie przypadáią. Abowiem żoná oprocz Mężowey woley

ani żadna

ániżadna syerotá kim sye opiekáią/niemogą nic dáć/bes woley swego Opiekálniká: á coby sye w tey rzeczy szkody stało / tedy Opiekun powinien to oprawowáć/iáko o tym Speculo Saxon:lib:ij, artic: 38. A niewymowi sye tym Opiekun/ żem nie był/álbom niewiedział / gdyby sye syerotam szkodá stálá: Bo powinien wszythko opátrzyć/ áby przeiego niedbáłość / á nieopátrzenie sierocie/ktorą sye opieka szkodá sye niedziálá. A co sye Gierady dotycze/ Tedy iesli odpowie że nie był/ nie wiedział: y niżli domá był / tym iuż były thy rzeczy przes kápłaná wyniesyone/ kthoremu tho żoná dálá/dla miłosyernego vczynku: tedy bliższy bedzie Práwem thego odiiedź / á niżli go máią w tym pokonáć: A Gierady to iesth tych rzeczy / iuż nie v Meżá / ále v tego v kogo rzeczy są ma bliższa dochodzić. Speculo Saxo:lib.i,arti:11. Et Iure Muni:art:23. Et Specu:Sax:lib.i,artic:24.

Gierady iáko sye nápisáło / że żadny niema bráć iedno bliższa Niewiásty they/ ktora iey odumiera. A iesli niewiástá/ po kthorey Gieradá ostánie/ nie ostáwi Dziewki po sobie/á ma Syná żaká ktoryby iuż ákolitem był ten bliższy bedzie Gierade wziąć niżli syostrá Mátczyná/ álbo inna bliższa. Ale gdyby sye záfye w inny stan odmienił / thedy powinien záfye Gie-

rade wrocić. Jeſliżeby Dziewká byłá / á Syn też żák Akolit/rowno táki Brát s Syoſtrą Gierade weżmie/ iáko o tym Speculo Saxon:lib.i,articulo 5. A iáko przychodźi ná bliſzſze po Niewieſćie Gieradá/ták iáko iuż opiſano/ co ku niey przyſtuſze: ták też po Mężu gdyby Synow niemiał/ná iego bliſzſzego przychodźi Hergieweththo ieſt Miecz / zbroiá / co naylepſza ná iednego człowieká/ Koń co lepſzy s Syodłem. O ty wſzythki rzeczy gdyby Wdowe vmárłego Mężá żone winiono / Czegoby s tych rzeczy niemiáłá/ przyſyegą odeydźie. A gdźieby ich kilko było Bráciey rownych w práwie ku thym rzeczam/ Stárſzy Miecz weżmie / á drugiemi rzeczámi rowno ſye dźielić będą. Spec:Saxo:lib:i, artic:22. Et Iure Muni: artic: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy/Gieradą álbo Hergiewethem/ iedno po śmierći tych/ ktorzy tego odumrą : dla tego /iżby wiedźieć co bliſzſzey álbo bliſzſzemu ma być dano / á co ná nie przychodźi. Bo zá żywotá/nie zową iedno kożdą rzecz ſwym imieniem/ Száty ſzátami/Zbroie zbroią:y wolno poki żyw kto ſwym ſzáffowáć/ vt de hoc Iure Mun.art:23. ☞ Nieſli kupi Suknią dźiś/ á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku ſwey potrzebie. Takżeteż Mąż zbroie: tylko ná śmiertelney pośćieli oddáć tego nie może / co zá żywothá máiąc/ á dobrego

zdrowia miał á chował aż do choroby: A tak w chorobie thego vtráćić nie ma áni może/ y nikomu oddáć ku szkodźie tym ná ktore to przypada/ y po smierci iego niema nikth thego bráć iedno bliszszy iáko sye nápisáło. Iure Municip: artic: 65.

Bierady áni Dźiedźictwá żoná Mężowi niemoże wzdáć/ bes przyzwolenia Dźiedźicow/ á Potomkow. Tákże thez Mąż żenie. Speculo Saxonum libro i, articu: 31. Et Iure Municip: articulo 65. et articulo 26.

Zoná ieśli ma od Mężá swego zápisáne opátrzenie do żywotá/ iáko tho zową Láćinskim iezykiem/ Prouisionem vitæ, Tedy żywność domowa/ coby ią ku żywnośći ná ieden rok nágotowano/ przychodźi iey wszythkiego połowicá. A gdźieby tákiego opátrzenia do żywothá niemiała/ Tedy vżywáć thego ma/ iedno poty poki w imieniu śyedźi/ á poki iey z imienia Dźiedźicy niewyprawią. Speculo Saxo: lib: i, artic: 22. Et articulo 24. Et Iure Muni: articulo 24.

Zoná ktoraby po Mężu swoim ostáłá brzemienna/ ná pogrzebie Mężá swego/ álbo też trzydźiestego dniá po tym/ ma tho vkázáć/ że iest brzemienna. A gdy sye tákie Dźiecie vrodźi/

po Oycowskiey smierci / gdzieby Dzieci Męża iey / temu tho posledz národzonemu / częśći iego dáć niechćiáły/Tedy ma dowieść czterzmi Mężmi/y dwiemá niewiástámi/co iey w połogu służyły przy národzeniu tego Dziecięciá: ktore dziecie iesli vmrze / Mátce w łono przyumiera. A gdzieby do Kośćiołá doniesion pothym vmárł/ thedy w tákiey mierze/ Káplani/ Mniszy/ Niewiásty swiádczyć mogą / że go żywego widzieli: A thák s tąd máią bráć rádę Niewiásty/ áby przy pogrzebie / álbo trzydziesz̄ego dniá opowiedziáłá / że ią Mąż brzemienną odumárł: á Niewiástá może płod nosić w żywoćie dziesyeć miesyecy y dwá dni á nie dłużey. Speculo Saxo:lib. i. articulo 33. Et Iure Municip: articulo 96.

GDyby ktho Małżeństwo z żoną brał / s ktorąby pierwey nie mieszkał / izby ią z brzuchem poiął / Tedy ten płod kthory sye vrodzi/ gdy w Małżeństwo wstąpią przed czásem/ thákże tez kthore sye vrodzi po smierci Oycowskiey pozniey / tedy nie są zupełnego práwá áby bráły spádek z innemi dobrze národzonemi. Speculo Saxonum lib. i,artic:36.Et Iure Mun:art:96.

ZOne gdy Mąż poymie / á sthą nic nie weźmie/ sámby tez nic niemiał / á pothymby sye

spolu dorabiáli / tedy żoná po mężowey śmierći czwartą cżesć bierze y Gierade / á trzy cżesći ná potomki Mężowe. vt de hoc Iure Municip: Articulo 22. Et Speculo Sax: libro i, arti: 21. et art: 24.

ZOná poki Mąż żyw niema władzey / áni w posagu / áni w stráwnych rzeczach / to iesth in vtensilibus, Ale wszytko v Męzá zostawa / áż po śmierći Mężowey / toż bierze. Iure Municip: Articulo 24. (:) (:) (:)

NIewiástky żadny przeświádczyć niemoże: ále bliższa sye sámá odwieść / gdy ią o co winują. Specu: Saxon: lib: i, art: 46. Et lib: ij, ar: 63

NIewiástke álbo Dziewke ktoby zgwałcił / Tedy táka / ktoreyby sye to stáło / ma to zárázem obwołáć / y przed vrzedem opowiedźieć. A iesliby w Polu álbo w Lesye sye iey tho stáło / Thedy skimby sye podkáłá / ma swoy gwalth świádczyć / y ma idź do Wsi álbo do Miásteczká bliższego / á thám ma swoy gwałt obwołáć / opowiedźieć y oświádczyć. A táki káżdy gwałtownik / by theż iáwnie podeźrzáną Niewiástke zgwałcił / thedy ná gárdle ma być karan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 64. Et Iure Municip: articulo 38.

NIewiásty máią mieć opiekuny / ku sprá=wowániu wszythkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla thego że swiádectwem nie mogą być pokonáne. Wtore że przez sye / iedno przez Opiekuná / nie mogą nic zápisáć / álbo dáć: áni też w swey odpowiedźi / nie mogą szkody żadney nieść. Też práwá vmieć niepowinny: á izby ich też do Sądu niepowłaczano / A thák ie w tym czczą / gdyż kożdy woli Mężczyzne o kthorąźkol=wiek rzecz vpomionąć / nizli Niewiáste / y swiá=dectwem go przystoyniey pokona / nizli Niewiá=ste: dla tego że sye Niewiásty / szkody strzedz nie=vmieią. Speculo Saxonum libro i, articulo 46.

NIewiásty w Práwie rzeczy mowić nie=mogą / áni sámy przes sye nic czynić / ied=no przes Opiekuná. Speculo Sax: lib. ij, articu: 63.

MĄż żenie gdy wisci rekoiemstwem / że iey ma opráwe vczynić / gdy mu Posag po niey dádzą / wtym niewiánowawszy iey vmrze: żoná zostáłá po nim / vpomina rekoymie / rekoy=mie ácz nieprzą że reczyli / gdy posag zápłácą. A poniewasz poságu niezápłácono / tedy iey też o=práwá nie ma być prze niezápłácenie poságu v=czynioná: Ná co bliszsza oná Niewiástá samo=

syodnia dowieść / że posag po niey dano / á zápłácono: á niżliby przeciw iey dowodzić miano / że niedano / y wiano / nie tylko zápisáne / ále przed ludźmi ktorzyby tho wedle práwá swiádczyli / obiecáne: Tedy bliższa oná tego dowieść / á niżli ią przyaciele Mężowi / o tho przeswiádczyć máią. Iure Municip: Articulo 22.

NIewiástá / gdzieby thez pociągnełá práwem Potomki Męžá swego / że wniosłá do Męžá swego Summe iáką pieniedzy: Tedy Potomkowie bliższy dowieść / iáko po vmárłey rece że nic nie wniosłá / niżliby oná miáłá dowieść ná wniesyenie: oprocz iżby ią chćieli ná dowod s Swiádki iáko po vmárłey rece puścić. Iure Municip: Articulo 22.

ZOná bes Mężowego przyzwolenia / niemoże nic vtrácić: tákże też y Mężowi dáć / bes przyzwolenia Dziedzicow. Abowiem to imienie / ktore żoná ma / nie innego práwá do thego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim sye opiekáią niemoże nic dáć / żeby mogło być domnimánie że iáką chytrośćią podszedł / álbo mocą wyćisnął: chociaby też to przed práwem żoná vczyniłá / wesołą twarzą / tedy to wáżyć nic niema / iáko o thym w práwie Cesárskim. Et Iure

Muni: articu: 26. Et Spec: Sax: libro i, art: 31.

NIewiástá ktorey Mąż odumrze brzemienney / Tedy niemoże być z Imienia ruszoná/álesz Dźiecie porodźi: dla tego / że to co w żywoćie nosi/ tedy iest Potomek á Dźiedźic onego imienia. Speculo Saxonum libro iij, articulo 38. Et Iure Municip: Articulo 96.

NIewiástá to iest żoná v Męża / ácz ieszcze Mąż żyw/może sye wiáná swego domágáć / gdyby Mąż vtracał / álbo iákożkolwiek ku vbostwu idźie/ s tey przyczyny/ áby syebie Mężá y Dźieci żywiłá. A wszákoż niemoże tego przedáć áni zástáwić áni dárowáć poki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 20. Et Iure Municip: Articulo 22.

DZiewká kthoraby byłá wyposáżona przes Oycá y przes Máthkę / Tedy iesliby sye niewyrzekłá z imienia / ma mieć rowny dźiał/ z Bráćią álbo s Syostrámi: Ale tho co pierwey wźiełá/chceli mieć dźiał / tedy powinná położyć w rowny dźiał/to co wźiełá. Speculo Saxo: lib: i, articulo 13. Et Iure Municip: articulo 57.

DZiewká wyposáżona/ tedy nie bierze Gierá-

dy to iest Niewieściego sprzetu: iedno tá co domá iest/ táka Gierade sámá bierze: á niepowinná iey dzielić s Syostrą zá Mąż wydáną. Iure Municipali Articulo 27. Et lib: i,articulo 5,Speculo Saxonum. (.) (.) (.)

Niewiástá ktora sye niepoczćiwie chowa/ tráci dobrą stawe/ ále imienia nie tráci: Abowiem tá przyczyná tego iest/że gdzieby dziedzictwo strácilá swoie/ dáláby sye iey przyczyná/ że z vbostwá moglá nie przestáć sromothnie zyć. A wszákoż sye to rozumie o wolnych Niewiástach/ że Dziedzictwá nie trácą. Ale Mężátká/ktoraby miálá od Męžá dożywotną opráwe/álbo opátrzenie/ tá tráci máiethnosć swoie/ gdzieby to ná nie przewiedziono. Speculo Saxonum libro i, articulo 5. Et Iure Municip: art: 22.

O Przedawániu y o kupowániu imienia / y o wzdániu práwá.

Dziedzicznego Imienia niemoże nikt przedáć á oddálić od swego Potomstwá / tego w ktore też sam wnidźie / po przodkách swych: oprocz tego gdyby kthory Syn / álbo Dziewká bili Oycá álbo Mátke: álbo gdyby sye Rodzicy stárzeli / iżby ich niechćieli chowáć / żywić: álbo iżby ie z Imienia wypądzáli / álbo kthorymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stáli: Tedy s tych przyczyn mogą od nich oddálić Imienie / Rodzicy ich: ále inák niemogą. A choćiaby przedał álbo oddalił / thedy gdy oni nie przyzwolą / thedy wzdánie nic nieważy: ále co kto sam kupi czego nábedźie / to może bes przyzwolenia Dziedzicow á Potomkow swych przedáć y dárowáć komu chce: á ma the moc mieć w Práwie: oprocz kto Dzieći włásnych Potomkow swych niema / iedno Bráćią / thedy

wolno

wolno mu swe przedáć/bes przyzwolenia Bráckiego. Spec:Saxo:lib.i,artic:17.in Glosa. Et lib:iij, art:83.Et libro i,articulo 52.Et lib:i,articulo 84.

GDyby ktho ktorą rzecz przedal/ á przed Sądem niewzdal: A ten komuby przedano/ byłby tego w dzierzeniu/ á záſyeby thego dochodził/ á przałby że nieprzedal/gdyż tego w Ksyegách niemász: tedy ten kto dzierży/ bliższy iest dowieść/ że to kupił/swiádki/przysyegą/niżliby thego dowodzić miał/ że niepzedal/ álbo nie dárowal. Abowiem ten ktory iest w dzierżeniu/lepsze práwo zá sobą ma/ niżli ten co go o tho gába álbo pozywa: Bo powod niema zá sobą wiecey/ iedno przysyegę á swiádki/ kthorymi by chciał dowodzić: A ten kogo winią/ ma zá sobą dzierżenie/przysyegę y dowod przes swiádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowod sámotrzeciemu przychodzi. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15. Et libro ij,articulo 36.

GDzieby też było wątpliwe práwo/ thák powodowe/ iáko też tego pozwánego co dzierży: Tedy Dzierżáwcy skázuią dowod/ dla thego że lepsza Condicia thego co dzierży/ niżli tego co niedzierży. Speculo Saxonum libro iij,articulo 4.

DZierżenie to vtwierdza práwo kożdemu

ktoby iákie miał: s ktorego żadny nie może być ruszon iedno práwem przewyćiężony. Speculo Saxonum libro ij, articulo 24. Et libro iij, articulo 83. Et Iure Municip: Articulo 29.

KToby Imienie przedał á bronić był powinien/ iesliby bronić niemogł/ przećiw temu ktoby o to czynił imienie: tedy then komu imienie przedał/ powinien imienie wroćić/ swe pieniądze záſye wziąwszy/ co zá to dał. Iure Municip: articulo 116. Et Speculo Saxonum libro i, Articulo 9. Et libro iij, Articulo 35.

ZAdny nie może lepszego práwá innemu spuśćić/ iedno iákie sam ma. Iure Municipali articulo 23. Et Articulo 29,

IMienie gdyby ktho przedał/ oprocz przyzwolenia Dziedzicow/ ná ktore Imienie spáść ma: tedy thákie przedánie nic nieważy: oprocz ktho kupi sam nábedzie/ tho może przedáć bes przyzwolenia. A gdy Dziedzictwo álbo Imienie komu wzdawáią v Práwá/ á ći ktorymby tá rzecz należáłá/ będąc przy práwie milczeliby/ á niemowiliby áni przećiwili sye temu: tedy po tym przećiw themu iuż mowić nie mogą. W Práwie thez Máydeburskim/ ktho co sobie

przed prá-

przed Práwem opráwi / á záchowa / to mu w práwie ma idź. Specu:Saxo. lib:i, artic:52. Et Speculo Saxo: libro ij, articulo 6. Et Iure Mun:art:20.

Dziedźictwo álbo Imienie / iesli kto dawa álbo zápisuie: thedy to przed práwem ma być vczyniono/ dla tego áby ty rzeczy porządnie szły /y dostátecznie mogły być doświadczone/ y dowiedźione / gdźieby tego potrzebá byłá. Iure Muni:arti:55. Et articulo 20. & articulo 140.

IMienie gdyby ktho komu obiecał wzdáć/ á w tymby vmárł/niedokonawszy thego: niepowinien tego Syn dźierżeć: Bo bliższy sye zostáć w imieniu Oycowskim / niżli then co kupił: A wszákoż pieniądze wróćić powinien/ktoreby Oyćiec zá to wźiął. Specu:Saxo:lib:i, arti:9. A wszákże sye to ma rozumieć/ coby sam nábył á przedał: gdyż innego dźiedźictwá niemoże przedáć bes przyzwolenia Potomkow włásnych.

IMienie iáko iest dwoiákie/ Dźiedźiczne y Ruchome: ták też dwoiáka spráwá około niego. Dźiedźictwá/á tego co ku Dźiedźictwu należy/tego bes przyzwolenia włásnych potomkow nie może nikth oddáć. Ruchome rzeczy/ kthore z mieysctá ná mieysce mogą być przeniesyone/ty

ſyone / ty oddáć kożdy może álbo przed Sądem álbo Teſtámentem: oprocz Gierády á Hergiewethu. A to ſye ma rozumieć gdy kto niemocnym będąc / śmierći ſye iuż nádźiewáiąc thákie rzeczy odkázuie. Speculo Saxon: libro i, articu: 52. Et ad idem Iure Mun: articulo 21. et articulo 61.

GDyby kto dom kupił / á kupiwſzy żeby ſye wen wprowádźił / áczby mu go ieſzcze niewzdano / tylko áby iuż zadátek kupiwſzy dał / w tymby then dom zgorzał / thedy oſtátek zá co ſtárgował powinien zápłáćić / gdy iuż onym mieſzkánim potwierdźił kupno. Gdźieby wtym domu kupnym nie mieſzkał / á przał ſye że by go nie kupił / thedy bliſzſzy ſye odwieść że nie kupił. Iure Municip: Articulo 140.

GDy ktho Imienie wzdawa álbo że ie komu Dekretem przyſądzáią: Tedy ten co by ſye mienił bliſkość mieć / ieſli obecznie przy Sądźie będźie / ma zárázem przećiw temu mowić: Abowiem ieſli milczy á niemowi o to / tedy iuż iákoby przyzwalał. Specu: Saxon: lib: ij, arti: 6. Gdźieby nie był obecznie / á był pod tymże práwem / ma czás o to mowić Rok y ſześć niedźiel. Speculo Saxon: lib: iij, artic: 83. Et Iure Muni: articulo 20. Et Speculo Saxon: libro i, articulo 70.

Gdźieby

Gdźie by ktho przedał Jmienie / áleby go ieszcze nie wzdał / y dźierżenia niedał: A iesliżeby rzecz oná zginełá / álbo iáką szkode wźiełá: tedy ten ná tym szkoduie co przedał / á nie ten co kupił. A wszákoż ten co kupił / to co zádał tráći. in Iure Ciuili. Et Iure Municipali arti: 140. Et Speculo Saxonum libro i, articulo 9.

O Dawnośćiách.

Dawnosć o rzeczy Dźiedźiczne / o stoiące y o leżące. Stoiące / iáko są Domy / Folwárki. Leżące / iáko są Role / Ogrody. A ták o tákie rzeczy / ktho syedźi pod iednym Práwem / iáko to zową pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić / ma to czynić niżli rok y sześć niedźiel wynidźie. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 83. Et lib: ij, articu: 36. Et artic: 44. Et libro i, articulo 70. Et Articulo 28.

Dawnosć we wszytkich rzeczach iest: o-

procz rzeczy ktore przysłuszáią Skárbowi wierzchniego Páná/álbo Rzeczypospolitey: rzeczy kośćielne zginele/v kogo by záſtáne: ſludzy niewolni/ktorzyby vćiekli: rzeczy krádźione/álbo gwáłtem wźiete/ Tákie rzeczy dawnośći niemáią: ále w innych wſzytkich rzeczách/ tedy ieſt dawnosć. Speculo Saxon:libr:i,artic:29. Et lib:ij,arti:44. & artic:25. & articulo 36. libro eodem.

DAwnosć rzeczy ruchomych/ ktoby o nie nieczynił Rok y dźień/ tho ieſt rok y ſześć Niedźiel. Nieruchájących rzeczy/gdy kto kupi/a zá wzdánim wedle práwá dźierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem ſyedząc/ rok y ſześć niedźiel milczy/ doydź tego niemoże: ktoby niebył thám gdźie Imienie leży/ chodźił po służbach/ po rzemieſlech/ tedy Dźieſyeć lat dawnosć/ ku dochodzeniu bliſkośći/álbo imienia/ktoreby nań wedle práwá przysłuszáło. A ktoby w źiemi niebył/ále w cudzych źiemiách/ temu Trzydźieśći lat y rok idźie dawnosć. Speculo Saxonũ lib.ij,artic:44. Et Iure Muni:artic:21.et artic:140. Et Speculo Saxo: libro i, articulo 28. Et libro ij, articulo 31.

ZAſtáwne Imienie to dawnośći niema/ że ie záwſze bliſzſzy może wykupić. Speculo Sax: lib.ij,artic:24.Et Iure Muni:artic.20.et art.140.

Dawnosć nie iesth w żadney rzeczy / gdźie niemász dárowánia álbo przedánia / tho iest zapisu ná co / álbo iż ktho dźierży / gdy iedno zá práwem nie dźierży: tedy w tháktey rzeczy dawnośći niemász. Speculo Saxonū libro ij, articulo 44. Et libro iij, articulo 4.

Dawnosć nie idźie Dźieciam poki lath niemáią / oprocz gdy iuż ku láthom przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym práwem á niemieszkáły nigdźie indźie / á milczályby rok y szesć niedźiel o swą krzywdę: thedy iuż dawnośćią trácić mogą. Iure Mun:art:21. Et lib:1, art:70.

O Krzywdy iákie gdy ná kogo żáluią: poki rok nie minie / ma odpowiedáć. Gdy rok minie / ten ktory sye mieni mieć krzywdę / niema iuż mieystcá o to czynić. Specu:Sax:lib. iij, art:31.

O Długách á o dłużnikách.

DLug iáki/gdy Zoná zá Męża viſci/á Mąż vmrze/á oſtáwi imienie po ſobie/ná kthorymby oná miáłá dożywocie: tedy táka żoná zoſtáła po Mężu/niepowinná długow Meżowych płáćić/choćiaby ſye zá nie viſcilá: ále Potomkowie będą winni płáćić/poki onego Vmárłego imienia oſtawa. A gdzieby iego imienia niedoſtáło/tedy dopiero żoná/zá co ſye viſcilá/powinná płáćić o ſwego. Bo żony niepowinny płáćić długow Meżow ſwych. Speculo Saxo: libro i, articu: 20.

DLug thez gdyby komu miano płáćić/ná dzień náznámionowány/á on by niebył: Tedy iedno on dzień ſtráći: ále pieniedzy á długu ſwego tym nie tráci. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 11.

GDzieby kto znał dług á dawał fánty álbo imienie/á powiedałby że pieniedzy nie ma/áni srebrá/áni złotá: tedy ma przyſyądz/że thego nie ma; á dłużnik będzie powinien od niego bráć to co dawa: A vrząd Mieyſki przyſyegły/ma to oſzácowáć zá co ſtoi. Speculo Saxonum lib: i, artic: 70. A ieſli ma czym płáćić/tedy do osmi

dy do osmi dni/ potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/ potym do zachodu Słoncá/ álbo do iutrá ma być skazána płaca: oprocz żeby Gość był ktoryby iednego dnia do Sadu przyiechać niemogł/ tedy ták prętkiego roku płácić niema. Speculo Saxon: lib: i, articu: 5. Et Iure Muni: artic: 27. A iesli zakład to iest thy rzeczy kosztownieysze niżli dług/ przytym to zostawa/ co nádwyż czyie iest: iesli niedostánie/ tedy ten powinien dołożyć á zápłácić. Specu: Saxon: lib. i, artic: 70. Et Iure Muni: artic: 46. & artic: 27. To też co da w zakłádzie dłużnik/ tedy ten kto pożyczył/ może obráć miedzy thymi rzeczámi co chce bráć. A gdżeby ruchomych rzeczy niedostáło/ tedy z dżiedzictwa ma być płácono. Speculo Sax: libro iij, articu: 39.

Długow gdy sye kto przy/ thedy mu przychodzi odwod iáko nie dłużen. A iesli sye nie przy długu/ ále powieda że zápłácił: tedy sámotrzec ma przysyądz że zápłácił: oprocz gdżieby Sądem nań dowiedziono/ álbo gdżieby zápisány dług był/ á on by sye przał/ tedy odprzysyądz sye nie może: gdyż to co sye práwem dżieie/ práwem by sye też to vkázáć miáło/ że zápłácił. Iure Munic: artic: 27. A gdy kto dług zna/ thedy ma być skazána płaca do dwu niedziel. A gdy dług wielki/ tedy do dwunaście niedziel. Speculo Sa-

xonum lib:ij,artic:6.Et Iure Munici:artic:34.

Długi ktore zostáną po vmárłym / thedy naprzod przed wszythkimi długi ma idź nakład ná pogrzeb/ á pothym sługam myto ich/ y wiáno álbo opráwá ma naprzod idź przed innemi długi : á zwłaszczá iesli sye pierwey opráwá stálá / nižli Mąž ná thym imieniu długi zápisał:A dłužnicy przed Trzemidziesty dni o dług ktory im vmárły był został / nie mogą Potomkow gábáć/áni Sedźia može ich ćiągdząć. Speculo Saxonum libro i, articulo 22.

Długu áby niepłácił Dźiedźic / iźby sye przał/ źe Spadku niewźiął : iesli nań dowiodą že fálszywie záprzał / á iž Spadek wźiął : tyle dwoie mą zápłáćić / ile dług niesye. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6.

Dłužniká swego iesli kto pociągnie do práwá / iesli nie osiádły / tedy vrząd gdy go stroná powodna o to žąda / powinien tákiego viśćić / áby praw był á práwu dostał : Ma thež miánowáć powod iáki to dług o ktory pozywa/ áby obwiniony mogł tym lepiey wyrozumieć/ á obáczyć mali znáć álbo przeć. Iure Municipali Articulo 34.

Chyrográff

Chyrograff ieśliby ktho miał ná dług / á czásby mingł / ktory ná Chyrográfie opisáno / zápłácić: ieśli powie dłużnik że zápłácił / Sámotrzeć tego ma dowieść / tho zwyczay ták niesye: A zwłaszczá gdy iuż czás minie / ná ktory zapłátá być miáłá.

Długi iáko sye pierwey nápisáło płácą z rzeczy ruchomych / álbo z Dziedzicznych. A gdzieby dłużnik niemiał czym płácić / tedy do więzienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70. Et Spec:Sax:libro iij, artic:39.

O Dług troiá odpowiedź / á káżda ma osobliwe práwo: Jeśli prosto żáluią / żeś mi winien: Ten co go winią / ma przysiądz sam iż niewinien: ieśli rzecze żem zápłácił / thedy sámotrzeć ma przysiądz iż zápłácił. Jeśli rzecze żeś mi to odpuścił / á ten sye ktemu nieznáa: powod bliższy swą przysyegą tego dowieść / że nieodpuścił. Specu:Saxon:libro i, art:65. Et lib.ij, articulo 6.

O Dług gdy kto szperuie ná cudze imienie / Tedy pierwszy szperunk / then idzie náprzod: wszákoż kthoby nieprzypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy szperunk / á on coby posledz

szperun-

szperunkowáł / będzie przypozywał / y przewie-
dzie pierwey práwo / áż do końcá : Tedy ten iuż
będzie bliższy imienia / niżli on co pierwey szpe-
rowáł / á w prawie nic nie czynił. Gdzieby thez
kto / áczby szperowáł inny przed nim / przyszedł
poślędz / y szperowałby / á vkazałby zapis álbo
Chyrográff ktoryby miał ná dług / Tedy iednák
przed onymi co pierwey szperowáli / á zapisu ani
Chyrográffu niemieli / tedy thego szperunk pier-
wey poydzie / chocia poślední / gdy iedno zapis
vkaże álbo Chyrográff. To w Procesye Sądo-
wym ták sye záchowywa.

DŁugi rozmáitymi sye obyczáymi płácą :
Ale gdy iedno świádectwo thego będzie
iż kto zápłácił / tedy od płácenia wolen / gdy be-
dzie świádectwo dostátheczne godne thych co
wiedzą : álbo co słyszeli / álbo widzieli / iż tho co
pożyczono / że záplácił. Drugie tez / iż da ktho
rzecz swoie / zá tho co mu dłużen / á dłużnik tho
przyymie / tedy iákoby gotowe pieniądze dał.
Trzecie izby ktho był co winien Głuchowi / kto-
ry mowić niemoże / Tedy świádectwo tych kto-
rzy widzieli że mu dano / waży. Czwarte / iesli
dług swoy vkaże ná swym innym dłużniku / á
ten komu winno to / przyymie / y ná thym prze-
stánie : Thedy ci co słyszeli / świádczyć mogą.

Speculo

Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6.

O Swiádkach/ o Dowodziech/ y o Odwodziech.

Gdyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliszszym po smierci vmárłego / iáko Synowi po Oycu / albo Brátu po Brácie/ albo inszym bliszszym : przyszłoby odwieść sye sámosyodmym / że ich przodek niebył winien tego długu : A wszákoż iżby snadź Potomkowie niewiedzieli o tákim długu/ á then co powieda że mu dłużno / pewnie wie : tedy temu kto o dług żáłuie / sámosyodmemu przysyegá przyydzie / y ma dowieść sámosyodm / iáko mu było winno. A gdy dowiedzie / płácić mu máią bliszszy. A to sye rozumie / gdzieby bliszszy przysyądz niechcieli/ á puścili

li/á puſcili dowod powodowi. Speculo Saxon: lib:i,artic:6. Et libro iij,articulo 31. Et Iure Mun: articulo 67. Et articulo 103.

GDy kto żáłuie ná kogo o rzecz niewidoma/ ktorey pokázáć nemoże: tedy obwiniony bliſzſzy ſye odwieść. Ale ieſli pokaże ktorą rzecz/ktorą ma lice/ſuknią/koniá/bydle/álbo rowne tey rzeczy/ tedy powod bliſzſzy dowieść/iż to iego rzeczy ſą. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

SWiádkowie niemáią ináczey świádczyć/ iedno że pewnie wiedzą/ álbo że byli przy tym/gdy ſye tá rzecz ſtáłá/ álbo iż ſłyſzeli od niego co nań żáłuią/że powiedał/álbo zeznał/że ták było iáko ten żáłuie: y gdyby przyſyegáli/tedy máią przyſyegáć że wiedzą o tym że tho rzecz ſpráwiedliwa ieſt/o co przyſyegáią. Ieſli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczne rzeczy świádectwo ma być/álbo o długi że ie zápłácono/ktoreby były niezápiſáne: Tedy tho ludźie oſyedli czynić á świádczyć/pod przyſyegą máią. Ale o Długi proſte zápłácone/thedy może świádczyć chociá nieoſiádły. Iure Mun: articu:106.et articu:107.et artic:108.et arti:109.et artic:110.et art:112.Et Speculo Saxon:lib.ij,artic:11. et artic:22.

SWiádek iedeń w práwie Máydeburskim niewáży nic/iedno dwá albo trzey. Speculo Saxonum libro ij, articulo 54.

SWiádczyć niemoże Człowiek złey sławy/ áni nagániony/szalony: Dzieci co lat niemáią. Specu: Saxon: lib. i, articu: 8. Y Niewiásty nie mogą świádczyć iedno w niekthorych rzeczach/ kthore są w práwie opisáne/ iáko o thym wyszszey. ∴ ∴ ∴

SWiádectwo Swiadkow niewáży nic/áż pierwey przysyęgą: á ná Swiádki/ ktho sye ciągnie/ ieśli niedowiedzie/ vpada w swey rzeczy. Spec: Saxo: lib. i, arti: 53. Et lib: iij, artic: 19.

SWiádczyć gdy Ráyce máią/ nie trzebá im przysyegáć/ kiedy iedno tho świádczą/ co sye przed ich vrzedem działo Rádzieckim. Abowiem ponieważ przysyegli ná vrząd/ tedy im ma być wierzono. Ale gdy świádczą/tylko z Osob swych/ iżby nie tego świádczyli/co sye przed ich vrzedem działo/ ále z osobná/ gdyby iáką rzecz extra Iudicialiter factam, świádczyli/ komu/że byli przy tym/ kiedy sye stáło/ álbo działo/ że wiedzą o tym: tedy tákowe świádectwo nic niewáży/ chociá Ráycá świádczy álbo Przysye-

źnik álbo Woyt/ áż przyſyegą iáko inſzy Swiádek/ gdyby im wiáry dáć niechciano. Iure Mun: artic: 102. et artic: 11. et artic: 32. et artic: 74. Et Speculo Saxon. libro iij, articulo 25.

Gdy ná kogo żáłuią/ á świádki nań máią/ tedy niemoże obwiniony ſam przećiwko Swiádkom odidź: Ale s tylemże Swiádkow ma ſye oczyśćić. Speculo Saxonum libro i, arti: 15. Et ad idem Speculo Saxonū libro ij, articulo 11. Et Iure Municipali articulo 75.

PRzyſyeżnicy máią świádczyć / gdy ktho komu wzdawſzy imienie/da wnie wwiązánie / á ich Swiádectwo ma mieć mieyſtce: y co oni w tákiey rzeczy świadczą / powinien poświádczyć Sedźia / álbo Woyth co oni znáią. Speculo Saxon: lib. iij, artic: 88. et artic: 25. Et Spec: Saxon: lib: i, artic: 8. Iure Munic: artic: 32. et art: 52.

SWiádek nie wezwány / áni ktemu s Práwá przypedzony / ku świádectwu może być nieprzypuſzczon: Abowiem ktho świádczy bes potrzeby/ á w przyſyegę ſye wdawa / podezrzenie o ſobie czyni że s tákiego świádectwá pożytek mieć ma/ álbo s przychylnośći/ álbo że lekki człowiek álbo ſzalony / gdyż tho ſzalonego obyczay/cho=

czay/ choćia go niepytáią/ tedy powieda. A ták tháki może byc od swiádectwá odrzucon / á ku swiádectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonū libro iij, articulo 31. Et libro i, articulo 8.

ZGode ktorą strony miedzy sobą vczynią / y zakład w tym záłożą/powinien kożdy dźierżeć: á iesliby ktora stroná zruszyłá to/ á niechćiáłá tego dźierżeć / á poćiągnełaby o to do práwá drugą strone: tenby powiedźiał /że sye o to ziednał: thedy bliszszy tego dowieść Iednaczmi / że sye ziednał/ á niżli ten co sye przy/że iednánia nie było. Speculo Saxonum libro i,articulo 8. Et Iure Municip: articulo 51. et articulo 53.

DOwodźić ná ktorą rzecz iest rok záwity/ á ku wywiedźieniu Swiádkow / rok y sześć niedźiel/ma byc dan. Speculo Saxonū: lib: i, articulo 62. Et Iure Muni: articulo 75.

O Imienie álbo o Dźiedźictwo/ gdyby komu przyszedł dowod : tedy ma dowodźić sámosyodm: A wszákoż práwo dźierży / że może sámotrzeć/gdy iedno z ludźmi osiádłymi/ á s tymi co do tegoż práwá przysłuszáią/ przysyeże. Iure Municipali articulo 106. et articulo 107, et articulo 108.

NA Swiádki ktho sye bierze / álbo komu przysyege skáża / á dosyć themu nieuczyni ná roku ná ktorym dowodźić ma/ swą rzecz tráći: oprocz ktoby legale impedimētum przyniosł/ czemuby tego ná ten czas vczynić niemogł. Speculo Saxon: lib. i, artic: 62. et lib. ij, articulo 12.

SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim / iżby mu kto przygánę vczynił: zárázem tego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Saxonum libro i, articulo 51.

CZłowiek kożdy bliższy ieſt/ gdźieby mu szło karánie ná gárdle/ álbo ná zdrowiu / álbo też o imienie bronić tego / á odwodźić sye / niżliby go kto pokonáć miał. A to sye ma rozumieć/ gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Spec: Saxon: lib. i, articulo 8. & articulo 15. Et artic: 18. & arti: 64. Et lib: ij, arti: 26. Et libro iij, articulo 38. et articulo 37. Et Iure Municipali Articulo 111.

CI ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy / dowodzą swey rzeczy Swiádki godnymi/ álbo dowody bárzo słusznymi/ álbo Sądowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, articulo 66.

Dowod

Dowod żadny nie ieſt doſtátecznieyſzy / á pewnieyſzy / iedno kthory Sądowy ieſt / bo thu iuż przyſyegi nietrzebá: Abowiem co ſye przed Sądem ſtánie / thego iuż nikt záprzeć niemoże. Speculo Saxonum lib. ij, artic: 18. et arti: 19.

O Przyſyegach.

WRzyſyadz gdyby ktho miał o kthorą rzecz obwinio-ny / żeby ſye Przyſyega odwieſć miał: thedy może chceli puſćić przyſyege powodowi / co nan żałnie: á powod mu iey záſye zdáć niemoże / gdy ią przyymie / iedno przyſyadz chceli. Acz to o Rekoymiách nápiſano ná przodku / Ale theż to ma być rozumiano o powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, articulo 11.

N[illegible] ſwey gdyby ſye kto przeć chćiał / że nienapiſał liſtu albo Chyrográffu / álbo iákiegożkolwiek fáłſzu / ktorymby nan dowodzono:

tedy po=

tedy powod samotrzec przysyagszy / bliszszy nan dowiesc iż tho iego reki pisanie/nizli sye on odwiesc. Iure Municipali Articulo 109.

PRzysyege iesliby komu skazano s prawa/ ktoryby był z inney Jurisdiciey / tho iest z innego prawa/ a czasby był iako w prawie zowa ligatus, to iest wiązany / w ktory czas żadnych przysyag nieczynią : thedy Sedzia niema odkładac thakiey przysyegi : oprocz iżby strona przyzwoliła. A kożdy wszedy przysyega odeydzie gdzie nan iawnego dowodu niemasz. Iure Municip: arti: 117. Et Spec:Sax:lib.i,artic:7. & articu: 15. et Ariculo 18. Et libro ij, Articulo 10. Et Iure Municipali articulo 46.

GDy ktho po vmarłey rece długu iakiego dochodzi / Thedy ma samosyodm przysyądz. vt de hoc Speculo Saxonum lib.i,articu:6 A iesli też kto na kim długu dochodzi s Swiadki/powinien s tylemże Swiadkow sye oczyscic. Iure Muni: articulo 103. & articulo 67.

ZWyczay też to dzierży/ że kogo winią o co/ a zwłaszcza o długi / a on przysyegą odchodzi a czyni tho iuż nieraz / ale wielekroc ku ludzkiey szkodzie : taki iuż bywa podezrzany y niedopusz-

czáią mu sámemu przysyegáć iedno s Swiádki. To sye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry iest zá prawo. Bo kto czesto ná cudzą szkode przysyega / nieprzystoyna rzecz áby mu sámemu wierzono.

PRzysyege komu skażą / álbo że sye sam ná to pozwoli / też przed Jednaczmi: Thedy gdy temu dosyć nieuczyni / rzecz swą tráci. A iednaczmi może kożdy dowieść nieinák iákoby sye to przed Sądem działo. Speculo Saxonum lib: i, articulo 8. et lib: ij, articulo 11.

GDyby ktho przysyądz miał / y byłby gotow to vczynić / czásu náznámionowánego / á powodby przysyegi słucháć niechćiał / będąc oblicznie / álbo też ná Roku niestánął / áby przysyegi przysłuchał: Tedy ten iuż od przysyegi wolen / y ma to iuż ták ważyć iákoby przysyągł: oprocz żeby then co miał przysyegi słucháć / vkazał legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mogł być. Speculo Saxonū lib: ij, articulo 11.

O Iednániu á Zgodách.

Iednánie kthoreby sye stáło nie przed Sądem / thedy syedmią swiádkow ma być dowodzono: y ma the moc iednánie / iáko też rzecz osądzona: Abowiem / przystusze tho / wiáre chowáć miedzy ludźmi / co sye ieden raz podoba y stánie / thego trzebá strzedz y dzierżeć. Aczkolwiek nápisano iest w Textcie / izby sámosyodm miał dowieść iednánia: Ale iednák thák w prawie nápisano / że iedno sámotrzeć dowodzi. Iure Munici:artic:52. et art53. Et Specu:Saxonum lib:1, articulo 8.

Iednacze gdy iednáią / tedy co wyrzeką áby to dzierżano / zakład záłożyć máią. Iure Municipali articulo 53.

O Rekoymiách.

Rekoymie sa dwoi / iedni ktorzy recza / zá kogo przed Sadem / álbo vrzedem. Drudzy ktorzy recza tám ná stronie / ci moga iesli sye prza Rekoiemstwá przysyega odidz. Ale rekoymie co Sadownie recza / tedy gdy Iściec niestánie / powinni zań odpowiedáć: á ná Imienie / álbo ná máietność dłuznikowe niemasye syegnać wierzyciel / ález pierwey z Rekoymia czynić bedzie ten kto pozyczył. Speculo Saxo: lib: iij, arti: 9. et Iure Mun: artic: 117.

Rekoymie powinni sa zá tego odpowiedáć zá kogo recza: y kogo recza ná postáwienie / powinni go stáwić. A iesli go niestáwia / tedy powinni zań płácić: oprocz gdy kogo wyrecza / o ty rzeczy o kthoreby kto gárdło zásłuzył / á wtym vciecze wyreczony / Tedy tych pokut / ktoreby on miał mieć / niepowinni oni nieść / iedno powinni płácić zań / to coby wedle Práwá vstáwy / á waznośći oney rzeczy było. Speculo Saxo: lib: i, artic: 65. Et Iure Munic: artic: 31.

Potomkowie powinni Rekoymie wybá-

wić/z rekoiemstwá/ty ktorzy reczyli zá Oycá ich/ ktory vmárł. R iesli imienie álbo máietność po vmárłym wezmą/ powinni dług zápłáćić: Iesli nic po nim niewezmą/ płáćić niepowinni. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Rekoymia iesli zá kogo reczył/ iż miał przysyądz/ tedy iesli vmrze ten zá kogo reczył/ powinien sam rekoymia przysyądz/ to co Iśćiec vczynić miał/ álbo zań płáćić. A gdźieby w tákiey mierze Rekoymia przysyądz niechćiał/ tedy może puśćić przysyegę temu/ ktory go o rekoiemstwo prawem gába. A ten powod choćiaby mu zásye przysyegę wzdawał/ Rekoymiemu/ thedy nie bedźie zásye powinien rekoymia przysyegáć. Speculo Saxo: libro iij, articulo 11.

Rekoiemstwo/ kthore Sądownie ma być czyniono: Naprzod o szkode/ ktoreyby sye trzebá nádźiewáć/ iż ktho ma dom zgniły/ może Sąsyádowi przes to szkodá być/ álbo co podobnego ktemu/ Albo iż sye kto iśći/ áby stał ku Práwu á vspráwiedliwił sye. Też Opiekunowie/ ktorzy czynią istote Dźiećiam kthorymi sye opiekáć máią. Iure Muni: articulo 27. Et Speculo Saxonum lib. i, articulo 65. Et libro iij, arti: 17.

Rekoymie gdy zá kogo reczą spolną reką/

iesli iednego zá wszythki pociągną do Práwá/ wszythek dług płácić powinien. A wszákoż ma mu być záchowaná Akcya przeciw drugim rekoymiam/ co snim reczyli / áby swoie część co ná nie przyydzie zápłácili. Gdzieby też then ieden zápłácić niemogł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno/ dochodzić może. R gdzieby wszystki pozwano/ tedy iuż kożdy powinien zásye płácić co nań przyydzie / zá co reczyli. A gdzieby ktho dług zápłácił/ á ten komuby zápłácono/ przałby sye tego / Tedy temu dowod przyydzie ze dwiemá Swiádkomá/ktho powiedział że zápłácił. A gdy ma ktho rekoymią po kim / tedy niemoże pierwey z Istcem dziáłáć / aż pierwey z Rekoymią bedzie oto czynił. Spec: Sax: lib. ij, art: 6. Et Iur: Mun: art: 31. Et lib: iij, art: 39. Et Iur: Mun arti: 117.

Reczyli kto zá kogo/tedy ten komu dłużno/ thedy niemoże pierwey s swym Dłużnikiem czynić/áż z Rekoymią pierwey. Speculo Saxonum lib. iij, artic: 39. Et Iure Muni: artic: 117.

Rekoymiá gdy reczy koniá / álbo iákie bydle postáwić / á w tym koń álbo ono bydle zdechnie: Tedy iesli go pozową/áby ono bydle postáwił/ma skorę onego bydlęciá przed Sąd przynieść. A gdzieby mu niewierzono/ żeby onego bydlęciá skorá była/ma przysyądz/tedy bedzie

wolen. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10.

Wyreczylby ktho kogo ná posthawienie/ á tenby wtym czásye vmárl/zeby go rekoymia postáwić niemogl/ Tedy gdy dowiedźie rekoymia/że iśćiec vmárl/ wolen od rekoiemstwá/ niepowinē zá to nic szkodowáć. Sp:sa:li:iij, ar:10.

NA rekoiemstwo nikogo niemáią dáć ná wietszą summe/iedno iáko iego máietność niesye: oprocz dlugu : Tedy iáko wielki dlug/ták wedle they summy ná rekoiemsthwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij, articulo 10.

Rekoiemstwo powinna rzecz stáwić / gdy stroná żąda temu kto imienia niema. Osyádlemu niepotrzebá : álbo gdyby ktho zaklad dal/gdyż kto ma czym płáćić/álbo zaklad kłádźie wiecey czyni niżli ten co rekoymie stáwi. Speculo Saxon:lib.ij, articulo 5. Et Iure Mun.artic:27.

O Rekoiemstwo kto żáluie że mu reczono o dlug/ten kto przy/tedy przysyeże sam: á iesli s Swiádki żáluie/sámosyodm ma przysyądz. Spe:Saxo:lib.ij, ar:6. Et lib.iij, art:85. Iu:Mu:ar:31.

Rekoymiemu wszytká obroná należy y ma ią mieć/ták iákoby ią też iego Jśćiec miał/ to iest Pryncypał/ zá ktorego reczył. Spec: Sax:lib:ij, arti:4. Et Iure Mun:art:34. et artic:117.

O Gwałćiech/gwałtownikach/ o Mężoboystwie/ y o Ránach.

KTo komu Gwałt czyni/á ná ten czás w obronie gdy Gwalthownitá zábiye / nic zá to niepokupi/ ieśli sámotrzeć tego przysyegą dowiedźie / iż tho ná swym gwałćie vczynił. Abowiem nie wkożdey rzeczy winien mężoboystwá/á owszem ten co to w swey obronie vczyni / á kto broniąc ćiáłá á żywotá swego / vdźiała tho / ma być rozumiano/ że słusznie á nieprzećiw práwu to dźiáła. Lotry thez ná drogách/ kożdy zábić może. Abowiem ten kto sye broni/ słusznie tho czyni : á ten kto sye ná drugiego syega/ niespráwiedliwie tho dźiáła. Speculo Saxonũ lib.ij,articulo 69.

Gwałt

GWałt kto vczyni w dzień Swięty/ tedy bronić go tho niemoże: Ale przedsye ma być sądzon/ thež y dniá Swiętego/ gdžieby był poimán. Specu: Saxo: lib. ij, artic: 10. et articulo 66.

GWałtem kthoby komu Imienie wziął/ ktoreby nań miáło spáść/ niedoczekawszy śmierci tego po kthorymby ie spadkiem miał wziąć/ práwo swe tráci. y Syn może być wydziedziczon/ thym obyczáiem/ gdyby odiął imienie Rodzicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxo: libro iij, articulo 84.

NYEśliby kthory człowiek był ránion/ á vmárł z rány: álbo że then co ránił wymawiałby sye tym/ że nie z rány vmárł/ ále że mu inna choroba przypádłá: tedy ma tho stać ná świádectwie Lekárskim/ ktorzy ránnego leczyli. A ieśli gdzie sye tho stanie/ że iedno ieden Lekarz iest/ tedy ma stać na iego świádectwie/ á zwłaszczá gdyż ná wielu mieystcách táki Lekarz przysyegły bywa. A ieśliby vmárł trzeciego dniá ránny/ thedy iuż ma być rozumiano że z rány vmárł. Speculo Saxon: libro ij, articulo 16.

ZAbićie głowy w Máydeburskim Práwie/ płaca ma być cáłym Wergieltem/ tho iest

dwádźieściá złotych Polskiey monety: Ale wedle zwyczáiu/ktory sye w Polskim Práwie zácho wywa/ Tedy s tych Miast/ w ktorych wzdy są ludźie znakomitszy/zá głowe Trzydźieści grzywien. W mnieyszych Miásteczkach Pietnaście grzywien. We Wsi/Dźiesyec grzywien.

KOmu wezmą Imienie gwałtem/álbo s niego wybiją: Napierwy/ nizli sye też tá spráwá przetoczy álbo dokona/ma być w dźierżenie wrocon wybity. A gdźieby go do Práwá ciągniono/álbo pozywano/niepowinien odpowiedáć/ ázby mu pierwey imienie wrocono/ktore mu gwałtem wźieto. Speculo Saxonum lib ij, articulo 10.

CJ co zábijáią Oyce/Mátki/Dźiádá/Ciotke krewne swoie/ álbo áczby sam niezábił/że o tym wiedźiał/álbo náprawił: zászyty w worze z źwierzety/ktore są w Práwie nápisáne/ma być w wode wrzucon/á vtopion. Speculo Saxonū libro ij, articulo 14.

NA Gwałcie álbo ná złym vczynku kogo poimáią: ná Rekoiemstwo nie ma być dan: iáko o tym Specu: Saxon: libro iij, artic: 9. Et Iure Municipali artic: 117. Acz też przy/thedy go

to wspomoc niemoże: Abowiem Powod sámosyodm go poprzysyądz á dowieść nań może. Orrelu też łáiáć: á przeto przeć sye niemoże/ gdy go ná iáwnym vczynku poimáią: álbo thež vczyniwszy że vciekà/ imą ij wtym: álbo iesli krádzione rzeczy w iego skrzyni/álbo komorze/gdźie sam klucz nosi náydą sye: oprocz żeby kto inny klucz nosił/ álbo żeby go indźie chował/ żeby go ktho dostáć mogł: álbo żeby były rzeczy ták máłe/ żeby ie mogł dziurą álbo oknem wrzucić/Tedy sye o tákie rzeczy sprawić może/ że ich nieukradł/ áni o nich wiedźiał. Speculo Saxo:lib.ij,articulo 35.

KTo zábiie vmyslnie/ wedle Práwá ma być karan. Kto zábiie przygodnie/ iż tho iáwno bedźie/ gárdłá stráćić niepowinien/ iedno zápłáćić.Speculo Saxonum lib.ij,articulo 38.

DRány nie może być obwinion/ iedno ieden z drugimi czynić może iáko s pomocniki/ iż sye mogą odwieść: A wszákoż y pomocnicy iesli sye znáią/że bili/Tedy bedą ták winni/ iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum libro iij, articulo 46.

ZA gwałtowne rzeczy poczytáią/ co w Práwie Máydeburskim zową Manuale factũ,

Złodźiey=

złodźieystwo kogo ná nim vchwycą: Mężoboystwo/vmyślne/nie przygodne: gwałt domowy: álbo też y gdźie indźie rozboy: v kogo też rzeczy kradźione nayda w iego komorze/gdźie sam klucz nosi/ czego by oknem wrzućić niemożono. Speculo Saxon:lib:i,artic:26. Et lib:ij,arti:35. et artic:54. Et Iure Muni:artic:27. et artic: 115.

Gdyby kto miał krzywde od kogo / á práwem tego niedochodząc / samby sye tego mśćił: tedy práwo iuż swoie tráći. Bo nikth w swey rzeczy Sedzia nie ma być / áni sam sobie spráwiedliwośći dźiáłáć / á gwałthu drugiemu. Speculo Saxo:libro iij, articulo 13.

Gdy ine rány kto obwiedźie Vrzedem/ á vkaże ie: bliższy iuż ná nie dowieść nizli ten/ kogo winią / gdyby przał á chćiał sye odwieść. Iure Municipali articulo 89.

Gwałtem nikth nikomu imienia nie ma bráć áni dźierżenia odeymowáć: áleżby pierwey práwem tego doszedł / iżby mu dźierżenie przysądzono. Jeśliżeby też rzecz kto swoie nálasł v kogo/ á gwałtem ią wźiął: rzecz one tráći. Jeśli theż kogo gwałtem z dźierżenia wypedźi/ iáko Gwałtownik/ ma być karan. Jeśliby thez

kto mnimał że iego rzecz á wziął cudzą:tedy gdy przysyeże/ że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz stoi ma zápłácić: gdźieby tego niedowiodł przysyegą/tedy ma być karan/iáko łupieżcá. Speculo Saxon: lib.ij, articu: 70. A ktho co gwałtem dźierży á nie zá żadnym Práwem/ tedy dawności w tym niemász. Specu:Saxo: lib:iij,articulo 4. Et libro i, artic:29.

Gorące Práwo kogo imą ná nim/że mu o gárdło idźie/iáko o Mężoboystwo/ álbo o gwałt: Tedy trwa Czterzy á dwádźieściá godźin. A gdy minie gorące Práwo/ thedy oprocz słuszney przyczyny/ iżby ná ten czás przeciw tákiemu niemożono postępić: o gárdło iuż thákiemu nie idźie/ ále płácić á dosyć czynić ma. Spec: Saxon: libro ij,artic:9.et libro i,art:66.

Gwałt domowy/ álbo gdyby kto złodźieiá w domu swym zástał: tedy to ma wedle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iest iuż początek skárgi/ á zá tym pokonáć go sámosyodm może/ gdyby go ná iáwnym vczynku iąć niemożono. Speculo Saxon:lib: ij,artic:64. Et Iure Municip:articu:36. et articu:37. A gdźieby zá rázem gwałtu nieobwołano: tedy iuż sye bliższy odwieść obwiniony. Iure Municipali articulo 38.

lo 38. A tákie wystepy gdźie ie obwołáią / á dowod iuż ná nie bedźie iásny / Thedy iuż poprzysyegáć nietrzebá. Speculo Saxo: lib:i, articulo 15. Et Iure Mun:articulo 40. A iáko złoczynce/o ktory iáki wystep máią być karáni/tedy to iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 13.

ZA Rány nieszkodliwe szelągow trzydźieśći: á Sedźiemu zá winę/szelągow osm. Speculo Saxo:lib.ij,artic:16. Támże w tym Artykule stoi: Gdźieby theż pálec álbo ząb wyćieto álbo wybito/ zápłátá ma być / Wergiełtu dźiesyąta część:to iest kopá/á Sedźiemu szelągow sześćdźiesyąt. A ty szelągi wedle Práwá Sáskiego/są ieden zá dwánaśćie pieniedzy. A wszákoż práwo pospolite to iest Státuth Koronny / obmawia ták / że o rány y o głowę w Mieśćiech y we Wsiách nie Máydeburskim práwem ále Polskim ma być sądzono. Aczkolwiek tego nie nápisano/ po czemu głowá ma być płáconá / Człowieká Mieyskiego: A wszákoż z zwyczáiu ták dźierżą/ iż s tych Miast gdźie są wżdy ludźie znákomitszy / álbo kupieccy / thedy zá głowę Trzydźieśći grzywien. Z Miásteczek tych mnieyszych thedy piethnaśćie Grzywien. Zá Kmiećiá Dźiesyęć Grzywien.

KU gwałtowi gdy ij obwołáią/ kożdy powinien bieżeć. vt de hoc Spec: Saxon: lib. i,articulo 53. Kthoby nie bieżał/ w karánie vpada. Speculo Saxonum lib.ij,artic:71. A wſzákoż w Mieſćiech zwyczay á poſtánowienie ieſt/ iż nie wten czás gdy kto ná gwałt woła/ ále gdy zadzwonią ná Ratuſzu ku gwałtowi bieżeć máią: á nie ná tego/ ſnadźby kto pijány/ álbo ſzalony záwołał/ zá máłą álbo zá żadną przyczyną/ zá czymby ſye mogło wiele złego ſſtáć: ále gdy zádzwonią/ iuż ieſt znák/ że to idźie s ſtárſzych/ á z vrzędowego roſkazánia. A thák w Mieſćiech máią thego pilnie ſtrzedz/ áby dzwonek ták był chowan/ á opátrzon/ áby dzwonić weń nikth niemogł/ iedno kiedy vrząd roſkaże: zá dobrą bácznoſćią/ áby ſobie w tym ſzkody nieuczynili/ á nie vpádli w ty pokuty/ ktore w Polſkiey Korony Práwie ná to ſą poſtáwione.

O Złodziey=

O Złodzieystwách/ o krádzionych álbo ná-leziônych rzeczach.

KRádzione rzeczy niemáią idź nikomu ku pożytku: ále kto-by ie zástał máią mu być wroco-ne: á dawnośćią sye nikth w tym niemoże bronić/ choćiaby dawno kupił krádzioną rzecz: A zwłaszczá w thych rzeczach tym wiecey/ktorich iáwnie nieukázuią: Ale choćby rzecz widoma/ iedno że krádziona/ iáko koń/bydle/ktoby skąd przyiał á poznał/ thedy w tey rzeczy dawność nie idźie: A wszákoż niemoże być rozumiano /áby sam vkradł/ gdy tego nietáił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36. Et Iure Municip: articulo 56.

KOniá gdy sye kto imie v kogo/ álbo rzeczy krádzioney: thedy gdy sye ćiągnie ná záwodzce ten v kogo zástano/ ma mu być dopuszczono. Iure

czono. Iure

czono. Iure Munici:articulo 132.et artic: 135.

Rzeczy náleźioney ktoby niewrocił: á nayda ią v niego/ ma być karan iáko o złodźieystwo. Tákźe teź v kogo by kradźioną rzecz zástano/w iego skrzyni/álbo w iego komorze/do ktoreyby sam klucz nosił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodźieystwo: oprocz źeby ták máła rzecz byłá/ ktoraby oknem wrzucić mogł: tedy sye spráwić ma źe niewiedźiał. Speculo Saxo: libro ij,articulo 35.

ZŁodźieyskie rzeczy v kogo zostáną/ á dowiodłby źe ie kupił/ ieśli nie Istcem/ thedy Litkupniki: thedy mu iuź o karánie nieidźie/ Ale zá co kupił/thedy ty pieniądze tráci. Speculo Saxonum libro ij, articulo 36.

GDyby kogo obwiniono o rzecz kradźioną/ ktoraby v niego zástano/ á on by zástepce postáwić niemogł/ od ktoregoby to miał: tedy gdy sye Litkupniki wywiedźie/ iź tho kupił/ o gárdło mu nieidźie: Ale powinien to co v niego zástano gdy dowiedźie then czyiá rzecz iest wrocić: álbo ieśliby tey rzeczy niekrył/ á iáwnie ią vkázował/ ieśli ná koniu/ iźby ná nim iáwnie ieźdźił/ Tedy zá dowodem tego/czyiáby to rzecz

byłá wła=

byłá własna vkrádźiona / powinien wroćić : á nic innego o to niepokupi / ten co v niego záſtáno / iedno te rzecz tráći. Speculo Saxonum lib. ij, articulo 35. et libro iij, articulo 36. Et ad idem Iure Municipali articulo 56.

KRádźioną rzecz ſwoie / gdyby kto v kogo záſtał / niema iey gwáłtem bráć: A ieſliby ią gwáłtem wźiął / może być poiman / y przed Sądem o to obżáłowan. Iure Munici: artic: 27. et artic: 112. Et Speculo Saxonū lib. ij, articulo 25. Et articulo 70. et articulo 35.

KTo co naydźie á niewroći / álbo chowa ſkryćie / á potym to nayda v niego: za złodźieyſtwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodźieyſką kupi / tákże ią też chowa ſkryćie. Ale choćia kto rzecz złodźieyſką kupi newiádomie / á nie tái thego / niechowa iey ſkryćie / okázuie ią iáwnie / ten zá złodźieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij, articulo 37.

ZŁoczyńſtwo / czworákim obyczáiem może ieden popełnić : ieſli ſam co vczynił / ieſli rádźił innemu ná to : álbo ieſli roſkazał : álbo ieſli złoczyńce przechowywał / álbo rzeczy / thák złodźieyſkim obyczáiem od nich bierze. Speculo Saxonum

xonum libro ij, articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51. ⁘ ⁘ ⁘ ⁘

Zboże álbo owoce/ gdy kto wnocy s Polá vkrádnie/ álbo s Sádu/ álbo z Gumná/tedy ma być obieszszon: á zwłasczá o zboże. A iesliby wednie kradł/Tedy ma być ściet. Iure Municipali articulo 38. Et Speculo Saxon: lib. ij, articu: 39.

O Rzeczy krádzione Dziedzicy álbo Potomkowie nie powinni odpowiedáć / po smierci swego Oycá álbo Brátá: oprocz izby zá żywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem/ po ktorych spadki biorą: álbo izby doswiadczono/ izby thákie rzeczy ostáły po vmártym/ á oni ie wzieli/y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, articulo 6.

O wieźniach á o Złoczyncach.

WIeźnia żadnego Vrząd żadny áni nikth nie ma puśćić / bes iego woley. Gdy też ktho kogo da wśádźić o dług álbo o iáką swą krzywdę / á do Kaźni go przyymą / w Mieśćie / álbo thież we Wsi: A gdźieby go ktożkolwiek wypuśćił / Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdźieby vćiekł bes dobrowolnego wypuszczenia / Thedy ma przysyądz Sędźia / to iest Woyth álbo Burmistrz / iż do tego przyczyny niedał. vt de hoc Iure Munic: artic: 17. Y powinien Sędźia álbo vrząd opráwić á opátrzyć dobrze komorę / gdźie sadzáią / iáko o tym Iure Municipali articulo 59.

GDy kogo wśádzą żeby ná gárdło syedźiał: ieśli ij dádzą ná rękoiemstwo / thedy wedle Máydeburskiego práwá / iuż mu o gárdło nie idźie / Ale ma iuż być innymi winámi álbo pokutámi karan. Speculo Saxo: lib: i, articulo 65.

Et Iure Municip:articulo 27.et articulo 117.

NA śmierć nikogo ſkázáć niemáią/iedno álbo áż ſye ſam wyzna / álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: y áczby złodźiey kogo powołał / y śmiercią tho ſwą zápieczetował/ Tedy ten kogo powołał/ może ſye odwieść ſwą przyſyegą: oprocz żeby inne świádectwo á dowod przećiw iemu było. Speculo Saxonum libro iij,articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć / á onby ná Cmyntarz vćiekł álbo do Kośćiołá: tákiego Kośćioł niema bronić. ¶ Żyd vczyniwſzy co złego á do Kośćiołáby vćiekł: choćiaby ſye też krzćić obiecował: może być wźięt / á owſzem gdźieby ſye bronił/ gdyż żydom z bronią cho dźić zápowiedźiano. Speculo Saxo:lib.ij, artic:2. Thez Sługi niewolne ktho ie ma: Tátáry y inne niewolniki/ tych też Kośćioł bronić niema / y owſzem wydáć. Co kośćioły łupią álbo gwałcą/ thez ich bronić niemáią / álbo co Dźiewki álbo Niewiáſty gwałcą / álbo Mniſzki / álbo iáwne Cudzołożniki/ gdyby ie goniono/ żeby tám vćiekáli/niemáią ich bronić. Iure Municipali artic: 9.

CVdzołoſtwá iáwne/ty máią być záwſze ka-

ráne / ták Mężczyzná iáko białegłowy : nie ma tego vrząd nigdźie dopuśćić: y owszem gárdłem o to wedle práwá záwsze karano. Speculo Saxo: lib.ij, artic: 13. Et lib: iij, articulo 1.

TEż in legibus Lex Iulia karze cudzołożniki: teraz ty rzeczy bárzo sye zábieżáły/że nikogo o to niekarzą : á też pan Bog kázni dopuszcza/ o iáwne rzeczy/ iáwnie kárác raczy.

O Pożodze.

POżogá iż to iest zły á okruthny vczynek: Tedy the spráwe obwiniony o pożoge ma czynić : iż gdy go obwinią przed Práwem / iż spalił Dom/ Gumno : Tedy ten obwiniony támże przed Práwem ma miánowáć / troie ośmnaśćie świádkow : A powod ten kto żáłuie/ komu sye krzywdá y szkodá stálá / ma obráć s nich ośmnaśćie s kthorymi obwiniony przysyądz bedźie powinien. A gdźie-

by ſye nieſpráwił / thedy gdy go powod poprzy-
ſyeże / ogniem ma być ſpalon: czym zgrzeſzył/
tym ma pokutowáć. A táki Sąd o pożogę/the-
dy Polſkim Prawem ſądzą / á nie Máydebur-
ſkim / ácz też y w Máydeburſkim práwie o tym
nieco nápiſano.

O Sfáłſzowániu iá-kiey rzeczy álbo ku-piey.

Rzecz iáką gdyby kto przedał fáłſzywą / A then co kupił winí go o tho / że mu rzecz fáłſzywą przedał: Jeſli ſye przy że nie przedał / álbo ácz ſye zna że przedał / ále powie/że niewiedział / á nieprzyrzekał mu zá fáłſz: tedy ten co kupił / ſámotrzeć ma nań dowieść/że mu zá dobrą kupią przyrzekł. Iu-

re Municipali articulo 99.

GDzie by kto ná kogo fálszywie skárżył / á ten obwiniony / zá tą skárgąby ćieszkość iáką / álbo więzienie podiął: gdyby sye tego potym spráwił/że był niewinnie oskárżon: tedy ten co nań żáłował / toż ma ćierpieć co on ćierpiał. Speculo Saxon:lib.i,artic:69. Et Specu: Saxo:lib: ij,arti: 8. Et Speculo Saxonū libro iij,articulo 69.

O Opiekunach.

OPiekuni vrząd od wierzchniego Páná / álbo Mieyski powinien opátrzyć: áby Opiekunowie sye viśćili / áby Dziećinnych rzeczy nientraćili: Oprocz tych Opiekunow / ktore Oyćiec vstáwi/ ći niepowinni Istoty czynić. Speculo Saxon: lib.i, artic:23. Et Iure Municip: articu:26. et articu: 49.

OPiekuny może kożdy vstáwić Dzieciam

swym/

swym / mimo inne przyrodzone / Tylko áby tho vczynił przed Sądem / á powiedźiał przyczyny / czemu to czyni. Opiekun thež przyrodzony / powinien Inwentarz vczynić / y viśćić Syerotam ich dobro / áby im tego nieutrácił. N niemože Opiekun skáźić / zniszczyć / imienia Dźiećinnego áni przedáć / záſtáwić / áni z dźierženia swego wypuśćić. A gdźieby sieroty vmárły / ktorymiby sye opiekał / Tedy y tym ná ktore spadek po nich przyidźie / powinien liczbe czynić : iáko o tym Speculo Saxonum lib.i,articulo 23. Et ad idem de Tutoribus lib.i,articulo 42. Ale ći Opiekunowie / ktore Oyćiec vſtáwi / mimo przyrodzone Dźieciam swym / ći niepowinni tákiego Inwentarzá czynić: A to s tey przyczyny / iž nie sámi do tego przychodzą / ále ie Oyćiec vſtáwił / y wierzył im tego / Tedy wszytká spráwá Opieki / iuž ná ich wierze zależy. A iákie imienie Opiekun weźmie w swoie opieke / thákie zásye wrocić powinien. A iesli ma z Dźiećmi imienie swoie spolne / nierozdźielne : tedy gdy Dźieci ku látom przyydą / imienie snimi rozdźieliwszy / powinien im liczbe czynić á imienie im spuśćić. ☞ Tež Opiekun gdźieby iásne długi zápisáne / álbo z Dekretu Sądowego / á spráwiedliwe ich Oycá płácił / á ony by thego przyiąć niechćiáły: tedy bliszszy Opiekun tego dowieść wedle Práwá / nižliby ony tego odeprzeć

miáły.

miały. Iure Municipali articulo 26.

Opiekun przyrodzony gdzieby Inwentarzá nieudziáłał: thedy powinien wszytki długi zápłácić/ choćby máiethnośći Dziedzinney ták wiele niebyło. Speculo Saxo: lib.i,articulo 6, et articulo 23. Gdyż to kożdy ku szkodzie czyni sobie/ kto sye wedle Práwá nie záchowywa.

Opiekun/ Niemoże imienia Dziećinnego przedáć/ áni zástáwić iedno s tych przyczyn: Naprzod gdzieby przyszło Wiáno zápłáćić/ żeby go Niewiástá czekáć niechćiáłá/ á niebyło skąd inąd zápłáćić/ żeby gotowych pieniedzy niebyło/ iedno z imienia Dziećinnego/ musiáłoby sye płáćić. ¶ Druga przyczyná/ gdzieby táki głod przyszedł/żeby inák wyżywićsye ty dzieći co w opiece są niemogły: gdyż y kośćielne rzeczy/ słusznie ná ten czás w táką przygode mogą być przedawáne. ¶ Trzećia/żeby broniąc Imienia dziećinnego/nákłádáiąc ná práwo/álbo broniąc ich od gwałtu/żeby Opiekun innák obronić ich niemogł/ prze vbostwo ich: álbo gdzieby też rzeczy sierocce/ v żydow były zástáwione/ żeby szłá ná to lichwá/álbo ine szkody stąd przychodziły:álbo długi iáwne/ná ktorichby były álbo zapisy álbo Chyrográfy/ktoresye s Práwá płáćić mu-

ſzą: oprocz tych przyczyn ktore ſye nápiſáły / prze żadną inną przyczynę niemoże imienia Dźiecinnego przedáć/záſtáwić Opiekun. A wſzákoż kożdey przyczyny s thych Opiekun powinien dowieść. A ieſliby ich imienie było przes Opiekuná roſprzedano / Práwem tego doydź mogą : oprocz gdźieby Opiekun vkazał / że ku ich ſye tho pożytku ſtáło: tedy chcąli imienie mieć/temu kto kupił muſzą pieniądze odłożyć. A gdy przyydą ku látom / tedy ku tákowemu imieniu niemogą przychodźić dłużey / ieno poki rok y dźień nieminie / to ieſt rok y ſześć niedźiel: gdyby byli támże præſentes, gdźie imienie ich / iáko zową pod iednym Dzwonem. Ale ieſliby ie w cudzych Ziemiách chowano/ thedy im dawnosć nieidźie/ iedno we Trzydźieſci lat/y w rok y wdźień/to ieſt w ſześć niedźiel/ iáko o tym Iure Municipali articulo 26.

Sieroty bes Opiekunow ſwych nic czynić niemogą. Opiekuná też niepożytecznego/ á ſzkodliwego/ przed Práwem może Mátká/ álbo Bábá Dźiecinna obżałowáć: á Opiekuny tákie siedmią swiádkow máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápiſano/ że Niewiáſty niemogą nic czynić/áni winić nikogo/iedno o ſwą włáſną krzywdę. A wſzákoż oſobne práwo vczy-

nionó dla

niono dla sierot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiáste obwinioni. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et Iure Mun: articulo 26.

Opiekun gdy Dzieci ku látom przyydą/ powinien Imienie spuścić: A gdzieby niechciał spuścić/ Tedy ma przywieść ten kto imienie swe mieć chce/ przed Sąd dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowskiego/ á dwu z rodzáiu Mátczynego/ ktorzy máią wyznáć látá iego: tedy mu Sąd ma przykázáć imienie: á Opiekun ie powinien spuścić. A látá Dzieciam Páchole we czternaście lat/ á Dzieweczká we trzynaście. Iure Municipali articulo 26.

Opiekun opieke tráci/ gdy sye niewiernie wopiece záchowywa/ álbo ieśli był wnieprzyiáźni z Oycem tych sierot/ ktorymiby sye opiekáć miał: álbo gdzieby Dziecinne rzeczy źle rozszáfował/ przedał á vtrácił: álbo ieśli Dzieciam pożywienia niedawa: álbo ieśli nieudziáłał Inwentarzá rzeczy Dziecinnych: álbo gdyby pieniedzy ktoreby z Opieki przychodziły niekładł sierotam/ álbo imienie ich niewiernie sprawował: Thedy tákiego Opiekuná mogą winić Mátká/ Bábá/ Ciotká tych dzieci/ ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dziecinnemu czyniłá: ál-

bo żeby też then Opiekun / długow Oycá ich ná nich / będąc sam ich Opiekunem dochodźił / nieczekáiąc ich lat. Speculo Saxonum libro i, articulo 41. Et Iure Municipali articulo 26.

Opiekuná gdźieby niebyło/tedy pan wierzchni/ álbo vrząd Ráyce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny/ ktore zową Láćinnicy Curatores, Speculo Saxon: libro i, artic: 41. et articu: 47. Et Iure Municipali articulo 26.

Opiekun niemoże imienia Dźiećinnego kupić/áni sam przes sye/áni tym obyczáiem/ izby innemu przedał / á on potym od niego dostał: czego niema czynić/ dla podeżrzenia y oszukánia. Speculo Saxonū lib. i, articulo 44.

Opiekunow Máthká powinná od vrzędu prosić Dźiećiam swym/ gdźieby Opiekunow niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / thedy gdyby Dźieći zmárły / spadku nie będźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Cesárskiego / do ktorego sye vćiec máią / gdy Máydeburskiego niestawa. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 23.

Nápisano dostátecznie w Práwie/ áby sie-

roty niebyły

roty niebyły niwczym oszukáne : y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż máło ich/co to dzierżą/Przyaciele o to niedbáią/ Vrząd tego niedozrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkie sye szkody á krzywdy sierotam dzieią/ ták iż Dzieći ku látom przyszedszy/rzadko k swemu przyydą/ábysye im to spełná wroćiło / co im spráwiedliwie należy : á zwłaszczá gotowe pieniądze/y inne rzeczy ruchome: O co sye trzebá bać gniewu Bożego / y karánia zá to tym ná ktorych to noleży.

O Dzieciach kthore lath niemáią.

DZiećie poki do Lath rostropnych nie przyydźie / o żadny wysthep ná gárdle nie ma być karano : Jesliby theż kogo zábił / álbo ochromił : Thedy Opiekun z iego Imienia powinien tho nágro=

dźić/y zápłáćić: tákże y szkody/ ktoreby dźiećie vczynilo/ gdyby ná nie wedle Práwá dowiedźiono. A iesliby kto Dźiećie zábił/ zápłáćić ie ma iáko głowá niesye. Iesliby też ktho cudze Dźiećie miotłą álbo záwłosy skarał/gdy iedno przysyeże/ iż to vczynił zá wystepem iego: nic zá to nie pokupi. A wszákoż Dźiećie niegdy bywa karano/ zá wielki wystemp/ktore iuż iest blisko lat rostropnych: Ale iesliby był ieszcze bliszszy Dźiećinstwá niżli lat vstáwionych/to iest Czternaśćie lat: tedy niema być karan ná gárdle: ále Opiekun zan zápłáćić ma. ¶ Dźiećie/á szalony/gwałtu vczynić niemogą: Bo gwałtu niemoże nikt vczynić/ iedno ći co to czynią vmyslnie á dobrowolnie: á dźieći y szaleni / ći rozmysłu niemáią: A thák ná gárdle niemáią być karáni/ tylko szkody ktore vczynią / máią być płácone. Speculo Saxonum libro ij, articulo 65. et libro iij, Articulo 3. Et Iure Municipali articulo 38.

Dźieći gdy Oyćiec vmrze/ niepowinny żadnych długow płáćić zá Oycá vmárłego/ álbo zá Mátke/ iesli im czego Rodźicy nieodumrą / á iesli po nich żadnego spadku niebiorą: A iesli wezmą / thedy powinni będą długi płáćić. Speculo Saxonum libro iij, articulo 10. Et libro i, articulo 6.

Dziećie ieſliby kto wſádził ná koń/ták twár douſty / kthoryby zádzierżeć ſye niedał / á przeſto by ono Dziećie zábił : pan onego koniá powinien zápłáćić / iáko wedle práwá ieſt/ ieſli koń ſwoy mieć chce. Speculo Saxonũ libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Teſtámenćiech.

TEſtámentem áni Meżczyzná áni Zeńſkie pogłowie/ imienia ſwego/nikomu dáć/ w chorobie leżąc niemoże/bes przyzwolenia Dziedziców á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie ſtoi iż oſtáteczna wola ma być kożdemu wypełnioná : tho ſye ma rozumieć / o tych kthorzy wolni ſą / w ſwym imieniu / gdy tho vczynią we zdrowiu/y będąc w dobrey bácznośći : thedy tákiego Teſtámentu / gdzieby ſiedmią świádkow doświad-

czono / álbo iżby przed vrzedem táki Testáment był vczynion: Dźiedźic dźierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy / thy może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sye tho iedno rozumie o tych rzeczach ktore może Testámentem legowáć / to iest ruszáiące rzeczy. Iure Municip:artic:65.

TEstámentem też Zoná iáko y ktho inny/ niemoże nic oddáć/bes przyzwolenia Mężowego/y ruchomych rzeczy. A Gierady tey nie może oddáć chociaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro i, articulo 31. et articulo 52 Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámenthu siedmią świádkow dowodzą/gdźieby vrzędnie nieuczynion/á wiáry mu niedano. Speculo Saxonum libro i, articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

TEstámentem prze to niemoże nikt nic oddáć bes przyzwolenia dźiedźicow: A s tey przyczyny to vczyniono / iż Oycowie niebáczni/ álbo nie miłosierni / ostáwowáli Dźieci swoie w vbostwie: oddawszy Testámentem / od Potomstwá swego / iż nic álbo máło Dźieciam zostawiáli/ co było przeciw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to práwo vczyniono/áby Dźieciam

máiętność

máiętnosć ich ostáłá: ktemu też ktho co ma dáć/ odkázáć/ ma to czynić zá czásu / poki sam tego vżywáć może: Abowiem ktho co oddawa po smierći/iuż to nie iego/ále iego Dźiedźicow. Zoná też czyiá niema być o to winioná/kiedyby tákich rzeczy co zginęło. Speculo Saxo: lib. i, articulo 52.

O Zastáwnych/ álbo o Pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

JEslibyby ktho komu rzeczy stoiące álbo leżące zástáwił álbo náiął: á potym on komu náięto/ álbo iego Potomek chćiałby przeć/ iżby w naymnie dźierżał álbo w o-

bligacyey. Tedy ten kto naiął/bliższy samotrzeć przysiądz/niżli on komu zastawiono/ albo naieto/ przysyęgą by sye miał odwieść: oprocz thego/ iżby ten Dzierżawcá mogł vkázáć/że tám iákie dziedzictwo ma/albo iżby mogł vkázáć/obrone kupná swego:tedy ze dwiemá swiádki gdy przysyeże to odzierży. ¶ Też o rzeczy gdyby go winiono/ktore sye iáwnie nieukázuią: tedy przysyegą swą może odidź. Ale gdźie o rzecz iáwną/ktora sye pokázáć może kogo winią: tedy kto żáłuie bliższy nań dowieść s swiádki sámotrzeć: Oprocz żeby kto vkazał/ rzeczy/ á powiedział/że są iego własne rzeczy/á nie tego co żáłuie:tedy bliższy dowieść mimo Powodá/że tho są iego rzeczy własne. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

Pożyczy kto álbo zástáwi koniá/száty álbo kthorekolwiek rzeczy ruchome / iesli then komu zástáwią / álbo pożyczą/ przeda/ zástáwi/ álbo przegra / álbo by mu też vkrádźiono /thedy then ktho zástáwił/ swych rzeczy pátrzyć á vpominác sye ma/nie v kogo innego/ iedno / themu v kogo zástáwił. Jesliby thież vmárł ten v kogo zástáwiono/ Tedy od iego Potomká máią tego pátrzyć á dochodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

Pożyczána rzecz kożdy powinien wrócić nieskáżoną / niepogorszoną / álbo ták zápłácić wedle ważności. ¶ Ale ktho da rzeczy ku chowániu / iáko Láciennicy zową in depositũ, ku wierney rece: iesli zgore / álbo vkrádną / álbo nieprzyaciel weźmie: tedy gdy przysyegą dowiedzie ten co mu chowáć dano / że wtym zdrády álbo oszukánia nieuczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płácić niepowinien. A s tey przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywasz / álbo vżywáć możesz: A thák wrócić nieskáżone álbo zápłácić ma. Ale to co schowáć dádzą / ponieważ vżywáć tego niemoże / tedy też płácić niepowinien / iesli zginie gdy iedno dowiedzie / ten kto chował że w thym oszukánia żadnego nieuczynił. Speculo Saxonũ libro iij, articulo 5.

Zástáwilby kto v kogo bydle iákie / koniá / álbo mu náiął: gdy zdechnie / Tedy ten kto ie chował / gdy przysyęże / że nie iego winą zdechło / áni dał temu przyczyny: thedy go niepowinien płácić: tylko to tráci co ná nie dał / álbo zá co ie náiął. Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

Gdyby kto máiąc imienie w zástáwie budował: Tedy gdy imienie wykupią / ten

co budował/może ono znieść chceli/iáko swe. A ten ktoby wykupował / niemoże mu thego bronić. Ale ieśliby co zbudował/albo opráwił/ w tym domu ktory mu zástáwiono/czegoby w onym domu trzebá / iżby pobił álbo opráwić dał/ bes czego by dom bes szkody być niemogł : tedy ten co wykupuie/ powinien opráwić tho/ co ná opráwe nálożono. Iure Municip:articulo 140.

Z Rzeczy pożyczáney niema nikth kczemu innemu vżywáć / iedno thym obyczáiem ktorym mu iey pożyczono. Ná przykład: náieto by iednemu koniá ná mile : á onby ná nim iechał dáley : A ták w tey mierze powinien szkode płáćić / ieśliby sye kthora przes tho stálá. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 15. Et Speculo Saxonum libro iij, articulo 5.

P Ożyczánych álbo ku chowániu dánych rzeczy niemoże nikt hámowáć w długu/ áni w żadney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu kto dał schowáć. Speculo Sax:lib. iij, articu:5.

K To ku chowániu rzecz ktora od kogo bierze/ ma iáwnie bráć : dla tego/ á snadźby mu dano rzecz kradźiona chowáć/ kthorąby potym v niego náleźioná: tenbysye przał coby schowáć dał.

wáć dal. Thedy v kogoby ia náleziono / o złodźieystwo mogłby być obwinion. Speculo Saxonum lib.ij, articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádźiona táiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradł. Speculo Saxon: libro iij, articulo 5.

GDy kto pożyczy / álbo záſtáwi rzecz kthora swoie á zginie / álbo ia vkrádna: v żadnego innego ſye iey niemoże vpominác / iedno v tego komu wierzył. Aczkolwiek ſtoi w Artykule lib.ij, articulo 32, że kto by ſwa rzecz nálaſł / v kogożkolwiek / tedy iey dochodźić może: tho ſye ma rozumieć / o rzeczach krádźionych / á nie o pożyczánych: Bo pożyczáney / álbo záſtáwioney rzeczy / niema ſye ni vkogo włośniey vpominác / iedno tám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

O Naiemnikach/ áo naymiech.

TEn co imienie álbo dom v kogo náymuie / gdzieby nan żáłowano / żeby naymu nie zápłácił / á onby powiedział że zápłácił: sámotrzeć tego ma podeprzeć że zápłácił. álbo Pan gdzieby chciał dowieść/ że mu niezápłácono / bliszszy dowieść. Może też Naiem wypowiedzieć przed czásem Naiemnikowi/ ten co náymuie/gdy mu Czynszu Naiemnik niezápłáci: álbo gdy ten co iego imienie iest/ chce tám sam mieszkáć/álbo tám budowáć:álbo gdzie by Naiemnik wonym domu niepoczesnieſye rządził á spráwował. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59. Et Iure Municipali articulo 140.

GDy kto naymie dom álbo grunt/rolą.etc. szkodá ktoraby ſye kolwiek stáłá: tedy nie tego co náiął / ále co mu náieto iest / gdzieby iedno dom álbo imienie wcále zostáło : thák iáko mu náieto : Ale w innych rzeczach / iáko w po-

żytkach / szkodá ostawa przy Naiemniku: Abowiem gdy pożythek ma / nieda wiecey iedno co smowił: tákże thez gdzie szkode ma / niema dac mniey / iedno iáko smowił. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

GDy ten vmrze co náiął / thedy Potomkowie mogą Naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 77.

JEsliby Pan chćiał ruszyć Naiemniká z Imienia ktore mu náiął / álbo żeby on thez chćiał odiść á w tym naymie dáley syedzieć niechćiał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu wczás opowiedźieć: iesli vmrze Naiemnik / Potomek iego powinien z onego imienia zápłáćić / iákoby on sam zápłáćił. álbo iesli tez Pan vmrze / tedy themu ná kogo imienie przypádnie / ma być záplácono. Speculo Saxonum libro ij, articulo 59.

TEn co naymie / może Naiemniká / gdy mu Czynszu niezápłáći / poćiądzáć / niepozywáiąc go do Práwá. Iure Municipali articu: 140

O Szkodách domowych.

STrzechy dáchowey swego budowánia / niemoże nikth ná cudzą ziemie puściczy powinien część Dworu swego grodzić: Gdzieby tego nieuczynił szkode kthoraby Sąsyádowi vczynił/powinien nágrodzić. ¶ Gdzieby też Sąsyad ná Sąsyádá skárżył / s ktorymby miał sciane spolną / áżeby sye sciáná kaźiłá / dla stárości / żeby opráwy potrzebowáłá: tedy ma te rzecz przed Vrzedem opowiedziec áby go wthym vpomioniono/ áby społem s Sąsyádem budował. A iesli nieskárży ten co sye szkody boi / á zátym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąsyad ktory przyczyne szkody dał/opráwić to powinien:ále ono drzewo co vpádnie do dworu sąsyádowego / Sąsyádowi przyydzie. ¶ Zadny niemoże drzewá áni budowánia stáwić/áni kłáść do cudzego domu/álbo dworu/bes przyzwolenia tego / kthoremu by to ku szkodzie było:Albo żeby s tym brzemieniem

dom álbo

dom álbo on dwor kupion/ żeby to mogł zá práwem vczynić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49. Et Iure Municipali articulo 126.

Kominy/ Wychody/ Chlewy swinie/ od ściány álbo od ogrodzenia Sąsyedzkiego/ bliżey trzech stop niemáią być stáwiáne: y kożdy komin/ piec swoy/ ma tház opátrzyć/ áby iskry kthore lecą domowi sąsyedzkiemu/ nieszkodźiły. Wychody też ktore ktho czyni/ podle domu Sąsyádá swego: tedy áż do ziemie ma ie záwrzeć. Te vstáwe vczyniono/ áby ieden drugiemu szkody nieczynił/ áby kożdy piec swoy álbo komin opátrzył/ áby z iego niedbáłośći szkodá niebyłá. A iesliby tháḱiego opátrzenia vczynić niechćiał/ powinien istotę vczynić: iesliby szkodę vczynił/ áby zá tho dosyć vdźiáłał. Abowiem choćiaby Sąsyad oto nieżáłował/ przed tym: A wszákoż gdźieby sye szkodá stáłá: powinien opráwić/ dla tego że tho práwem opátrzono/ y vstáwiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articulo 51. Et Iure Municipali articulo 124.

Dom gdyby kto chćiał budowáć álbo murowáć: iesli Sąsyad chce snim spolną śćiáne budowáć/ á nakład snim społem czynić: tedy niepowinien ieden drugiemu Plácu swego

nic vstąpić / iedno spolu ściáne budowáć / álbo murowáć. Ale iesli Sąsyad niechce budowáć / á nakłádu vczynić / Tedy temu kto buduie powinien mu vstąpić dla wywiedzienia ściány plácu domu swego dwá łokćiá ná fundámenćie / á ná gorze łokieć: á tho dla tego nakłádu ktory czyni ten co buduie / że też te ściáne bedzie miał spolną snim / iáko y ten co buduie. A tho sye ták záchowywa z zwyczáiu: A dobry zwyczay / tedy iest zá prawo / ácz pisánego práwá w kthorey rzeczy nie bedzie.

Dom álbo budowánie ná czyim grunćie iest: tedy zá gruntem idzie: to iest ná czyim grunćie iest / tedy tego ma być y budowánie: to sye rozumie / gdyby ktho co ná cudzym grunćie zbudował / Tedy gdy wykupią z reku iego ono imienie / iuż ono budowánie przy imieniu zostawa. Speculo Saxonum libro ij, articulo 21. Et libro eodem articulo 53.

Okno kto vczyni do cudzego domu: gdzieby ná tym domie / álbo brzemie álbo obowiązek / álbo powinowáctwo niebyło żadne / przeco by to vczynić mogł: ma to zásye swym kosztem záprawić / áby Sąsyádowi tym nieubliżył. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

Dom sá=

DOm Sąsyádá swego ktoby skáźił/złamał czásu ogniá boiąc sye áby dla niego niezgorzał: ieśli tám ogień doydźie/ ten co skáźił niepowinien zá tho nic dáć. Gdźieby ogień niedoszedł/ powinien tho záſye opráwić / gdźieby tho swą wolą vczynił/nie z roſkazánia vrzedowego tedy to sąm powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 49.

SZkody swym dobytkiem nikth niema drugiemu czynić. Pásterzá nikth niema chowáć osobnego / gdźie wszythká Wies pásterza chowa: dla thego áby pásterzowi płacey kthorą ma zá pracą nieumnieyszáło sye. Speculo Saxon: lib.ij, artic:54. Abowiem gdźieby wolno kożdemu pásterzá chowáć / á pásterzá pospolithego/ gdźie zwykla rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłáby krzywdá tym vbogim / gdyby pospolitego Pásterzá niebyło : á vboższy prze chudobe/ pásterzá osobnego by sobie chowáć niemogli.

WE Wsi álbo wMieśćie cokolwiekſye stánie/ku pożytku ich /áczbyſye ná to wszytcy niezwolili: tedy ná co wietsza cześć przyzwoli/ ná to też ma przyzwolić mnieysza cześć ludźi. Specu:Sax:lib.ij, artic:55.

O zwierzetách szkodzacych.

Wieś/ kiernoz/byk/zwierze kożde/człowieká: álbo też bydle czyie gdy ráni álbo ochromi/ álbo zábiie: Pan czyie zwierze szkode vczyniło/ wedle tego/ iáko kthorey rzeczy szácunk á zapłáthe vstáwiono/ dosyć vczynić á zápłácić powinien: A to ieśli ono dobytcze álbo zwierze/iáko iest Pies/gdyby sye o thym dowiedział/ co sye stáło / weźmie w swoie moc: Ale ieśli go do syebie niewezmie/y owszem wypedzi / niechowa go / niepásie/ nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten komu vszkodzono / álbo komu sye szkodá stálá/ma wziąć to bydle ieśli chce. Iure Municipali articu: 123. Et Speculo Saxonū lib. ij, articulo 62. et articulo 40.

Szkode álbo obráze ieśli ktho weźmie / od zwierzećiá / kthore s przyrodzenia szkodliwe iest / iáko Niedźwieć/Wilk: ieśli ie ktho chowa ná mieyscu tym pospolitym/kedy ludzie cho

dzą/á obráźi

dzą / á obráži kogo : powinien then kto ie chowá płácić. A iesli ie chował ná miestcu osobnym / iżby kto niemáiąc tám co czynić szedł tám á wziął obráże: Pan onego zwierzeciá / niepowinien tym obyczáiem płácić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 40. Et Iure Municipali articulo 38.

O Sędziach y o spráwiedliwości czynieniu.

Sędzia kożdy niema innák sędzić / iedno wedle Práwá pisánego : y niemoże áni ma / innego Ortelu dźiáłáć / iedno wedle Práwá : á poki práwá Máydeburskiego stawa / ma być im sądzono. A gdzieby go iuż niestáło / s Práwá Cesárskiego máią bráć Artykuły / iáko ku ktoreyby rzeczy należáło / á wedle tego sądzić. vi-

delicet in deffectu Iuris Saxonum recurritur ad Leges, vt de hoc Spec: Saxon: lib: i, in Prologo. Et Speculo Saxon: lib. iij, artic: 30. Et Spec: Saxo: lib: ij, artic: 36. Et lib. i, artic: 18. Et lib. iij, articu: 44. Et Iure Municipali articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić / troiácy ludźie s potrzeby czynić powinni: Naprzod Opiekunowie o krzywde sieroth ktorymi sye opiekáią. Abowiem gdźieby o ich krzywdy nieczynili / Tedyby powinni sámi im zá to dosyć vczynić. Potomkowie też własni / gdyby rodźicá ich ktorego zábito / powinni o to czynić: Bo by spráwiedliwie thym Dźiedźictwo strácić mieli / gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o Cudzołostwo żony swey / á to przeto że mu tho sromote niesye: á o sromote swą powinien kożdy mowić. Speculo Saxonum libro i, articulo 62.

SEdźiá żadny swey rzeczy sądźić nie może. Iure Municipali articulo 27.

SEdźiá niegdy może sądźić ty / kthorzy nie są pod iego Iurisdycyą / iáko są Kupcy / ktorzy y tu y owdźie kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod onym práwem nie są / gdy ie pozową / odpowiedáć tám powinni. Spe: Sax: lib. i, arti: 70.

Gdźie sye

Gdzie sye kthora rzecz Práwem pocznie/ tam też ma koniec mieć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 13.

Szácunek swoy kożda rzecz ma/ y ták kożda rzecz ma być płácona/ iáko iest vstáwiona: ácz kto drożey szácuie ná żałobie swey. Ale Sedzia ma y powinien tho moderowáć/ iuxta vergeldum Specu:Saxon:lib.i, artic:68.

Spráwiedliwośći niepowinni áni máią w Mieśćiech ináczey czynić Ráyce/ álbo vrzednicy Mieyscy/ iedno tym práwem/ w ktorym syedzą/ to iest Niemieckim: oprocz o Rány y o głowe/ o to Polskim Práwem ma być sądzono/ á zwłaszczá kiedy komu innemu spráwiedliwość czynią/ w tákich rzeczach. Ale sámi miedzy sobą/ kthorzy syedzą w iednym práwie/ o Rány/ thedy wthymże práwie/ y sądźić y odpowiedáć sobie máią. Ale obcym Polskim práwem/ ták iáko sye nápisáło/ spráwiedliwość czynić máią. A o złodźieystwo tedy tymże obyczáiem práwá/ w kthorym syedzą/ sámi sobie máią odpowiedáć/ y sądźić sye. Ale komu innemu tedy wedle obyczáiu ziemie/ ták iáko tu iest vstáwá w Podolu/ ma o złodźieystwo odpowiedáć y spráwowáć sye

obwinieny/

obwiniony/ wedle obyczáiá támtey ziemie/ ktory sye tu z zadnym práwem niezgadza. A then Artykul wedle zwyczáiu/ á práwá pospolithego Polskiego/ ma byc chowan.

BOscinne práwo ma byc pretsze/ nizli tym co tám mieszkáią / álbo przylegli są: y ma im byc Spráwiedliwosc vczyniona nadáley do trzeciego dniá. A zá gosciá ma byc rozumian/ kthory iednego dniá niemoze doiechác do onego mieystcá/ gdzie spráwiedliwosci szuka. Iure Municipali articulo 46.

GDy kto ná kogo zálnie/thám gdy mu sye spráwi on/ álbo dosyc vczyni ná kogo záłuie/ powinien mu tez zásye odpowiedác támze. A wszákoz powinien mu sye pierwey vspráwiedliwic/oco go winnią: toz dopiero nan ma záłowác o swe krzywdy : á poki mu sye nieuspráwiedliwi / thedy ten niepowinien odpowiedác / co pierwey záłował. A iesliby tez wiele ich iednego winiło / tedy niepowinien im odpowiedác/ áz sye s pierwszym sądownie odprawi: A wszákoz ma istote vczynic / ze sye vspráwiedliwi kozdemu. Speculo Saxonum libro iij,articulo 13. Et Articulo 12. .:. .:. .:. .:.

Sędźić áni ſkázowáć/ zá rázem ná pretce nie=ma Sędźia/ w rzeczach innych: oprocz o rzecz gwaltowną ſądźić powinien/ kthora odwłoki niećierpi: álbo nieſye ná ſobie Gorące práwo. Speculo Saxonū libro i, articulo 70.

Sędźia żadny niema ſedźić/ wedle wiádomośći ſwey: Ale iáko vſłyſzy/ wedle żáłoby y odpowiedźi/ tháк wedle thego ſkázowáć/ y spráwowáć ſye ma. Speculo Saxonum libro ij, articulo 1.

NAkłády z zwyczáiu niebywáią inne ſkázowáne/ iedno ktorych kto Akty dowiedźie/ tám gdźie ſye práwuie. A wſzákoż ná toby miáło być baczenie/ ktho muſi dáleko ieźdźić/ á drugdy áż do Litwy zá Krolem: tákie nakłády niemogą być Akty dowiedzione: ále muſi być ná nie dowod inny/ to ieſth przyſyęgá. Abowiem kto wygra w práwie kthorey rzeczy/ Tedy then práwem zwyćieżony ma nakłády płáćić/ ten kto zyſzcze tego/ o co ſye práwował. Speculo Saxonum libro ij, articulo 8.

GDyby kogo obwiniono/ przed Sądem/ oblicznie/ á onby od Sądu vćiekł/ álbo

odszedł: Tedy ty rzeczy/ o co sye przed Sądem rzecz dźiáłá/ máią być Powodowi przysądzone. A gdźieby też ná niewinnego żáłowano / Tedy z niewinnego może być winny s piąci przyczyn. Speculo Saxon: libro ij, articulo 45.

Sędźia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia/ iáko w ktorey rzeczy należy wedle práwá/iáko o dług álbo o inne rzeczy pozwánemu. Ale powodowi/niedawáią dylácyey/odwłoki: Abowiem Powod ma dosyć czásu rozmysláć sye ná to o co żáłuie: tákże też ma być vżyczono czásu pozwánemu / áby sye rozmyslił á odpowiedźiał. Speculo Saxonū lib.ij, articulo 2. A wszákoż w niektorych rzeczach y pozwánemu niedawáią dylácyey / iáko gdy idźie o rzecz máłą/ktora łácno może być rosprawiona: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakłádu ich/miedzy tymi zárázem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Práwie / iż kogo pozową/ ma przeć álbo znáć. Gdźie też idźie o gwałtowne rzeczy / o co zárázem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. ¶ Jesli thež kogo vbiją / álbo o sfálszowánie listow / przeciw thym co fálszuią/ álbo przeciw tym co ie piszą/ álbo co ie noszą/ álbo przeciw Swiádkom fálszywym: zárázem po żáłobie ma przeć álbo znáć. Wszákże w tych rze-

czach ma obrone pozwány wedle Práwá / y dylácye. Speculo Saxonū libro ij, articulo 3.

DRoge wolną / iedná Wieś drugiey ma dáć odewśi do wśi. A ktoby ſobie nową droge czynił / gdźie iey przed tym niebyło / Tedy może być oto práwem pociągnion. Speculo Saxon: lib. ij, articulo 27. et art: 47. A drogá ma mieć ośm ſtop w ſzerzą. Speculo Saxonū libro ij, articu: 59. Et Iure Municipali articulo 131.

I co ná Sądźie ſyedzą niemáią tákich rzeczy przypuſzczáć á przyymowáć / iż gdyby kto rzecz ſwą / ktorą w Práwie wiedźie / ſpuśćił / álbo przedał możnieyſzemu álbo przełożenſzemu / dla vćiśnienia vboſzſzego / áby to vboſzſzemu co ſzkodźić miáło: y owſzem táki kthory ſpuſzcza / álbo przedáie: ſwą rzecz tráćić ma. Speculo Saxonum libro i, articulo 48.

IEſliby komu łáiano / á on też záſye łáiał / á odmawiał: nie powinien tákich słow opráwowáć / gdyż odmawia á nie ſam poczathkiem / áby przymawiał. Bo niepowinien nikt nikomu czynić poććiwośći kto mu łáie. Speculo Saxonū libro ij, artic: 16. Et libro iij, articulo 45.

A Czby kto był niewinien / winnym ſtáć ſye może s tych przyczyn / że złodzieyſką rzecz v niego záſtano / wrocić mu ią każą á on niewroci. Specu: Saxonum lib.ij, articulo 36. Kto niedopuſci ſzukáć v ſyebie gdy s Sądu poſłą. Speculo Saxon: lib.ij, artic:22. et artic: 13. Albo ktoby kogo złáiał / zeſromocił / á ſkazano mu / áby mu tho opráwił / á onby niechciał / winien oſtawa. Speculo Saxon: lib.i, articulo 68. Gdy też odpowiedziec niechce gdy nan żáłuią oco przed Sądem / iuż winien oſtawa. Speculo Saxon: lib. ij. articulo 45. et Specu: Saxo: lib. iij, articulo 39.

KAránie ná gárdle álbo ná zdrowiu / thedy tym perſonam ma być odwłoczono Niewieſćie brzemienney áż porodzi. Dzieciecia / ktore ieſzcze ku látom nieprzyſzło / á Opiekálniká by niemiał: tedy odkłádáią do drugiego Sądu / áby Opiekuná miał. Szalonemu áby poznano ieſli z ſzaleńſtwá tho vczynił / álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, articulo 3. Et libro ij, articulo 55.

Z Mnimánia trzech rzeczy niema nikth czynić: Naprzed że mnima á pewnie niewie / przyſyądz niema. Wtore / niema nikth ſądzić z

mnimánia: Abowiem mogłby w tym omyłke á krzywde vczynić. Trzecie/ o mniemáney rzeczy niema być ták dzierżano iáko iuż o pewney wiádomey prawdźie. Speculo Saxonum libro iij, articulo 8. .·:· .·:· .·:· .·:·

Sędziowie / Przysyężnicy trzeźwo máią śedźić y skazánia náydowáć. Specu:Saxo:libro iij,articulo 69. Et libro i,articulo 59.

Sędzia żadny áni srodzey áni też lżey/ o wystepy niema śedźić / iedno iáko w Práwie nápisano. Speculo Saxonum libro iij,articulo 86

O Duchownego Sądu/gdźieby Swiecki Swieckiego poćiągnął/o rzeczy ktoreby sądowi Duchownemu nienależáły / á o szkodeby tym przypráwił drugiego: Tedy gdyby go o to práwem poćiągniono: winámi ma być karan/y szkode ma opráwić temu/kogo poćiąga do Duchownego Sądu. Speculo Saxonum lib.iij, articulo 87. Et Iure Municip: articulo 28.

Sędzia gdy śyedźi ná Sądźie gáyonym: Tedy coby śye przed nim dźiáło/może swiádczyć/ y s przysyężniki: á inedy/ thedy nieważy swiádectwo iego: kiedy by mu wiáry niedano/

musyałby przysyądz. Speculo Saxonum libro iij, articulo 88. ./. ./. ./. ./.

ACzkolwiek iest wiele rzeczy roznych/wszákże iednák ksobie podobnych. A thák iedno práwo z drugiego pochodźi: A przetho w skazániu rzeczy/ iednego práwá vżywáć możemy. Abowiem gdźie są rzeczy ksobie podobne/Tedy też práwo podobne iest ktemu. Bo gdźie iedná rzecz ku ktorey podobna/ w tákich thez rzeczach iedno Práwo ma być. Speculo Saxonum libro i, articulo 9. Et libro ij, articulo 12.

SEdzia to iest Burmistrz/ Woyt/ może być przeswiádczon we dwu rzeczach / iżby spráwiedliwośći niechćiał vczynić / gdyby iey v niego żądano: A then co o to żáluie/ miánuie swiádki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przećiw tákiemu Sedziemu / sámotrzeć ma dowod czynić. Albo gdźieby sye Sedzia chćiał odwieść: tedy sámotrzeć z rownymi swiádki/ktorzy przećiwko iemu swiádczyli/ma sye odwieść/ á to w tych rzeczach / kthore o potoczne krzywdy / álbo spráwy miedzy ludźmi są. Ale gdźieby było około tey spráwy/ o ktoraby ná gárdle álbo ná zdrowiu káráć miano/ gdźie spráwiedliwośći nieczyni: Powod sámosyodm/ma tego dowieść. vt de

hoc Iure

hoc Iure Municipali articu:17. Z łákomstwá/ z boiáźni/ zá dáry/ z nienawiśći/ niema sye bać bogátszego/ áby iemu dla stráchu/álbo komu kwoli/ miał swoy sąd niespráwiedliwie czynić / álbo sądźić z nienawiśći/iżby sye ná kogo gniewał/álbo z łáski iżby komu życzył niema sedźić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Municipali articulo 18. ∴ ∴ ∴ ∴

DEkrety Sądowe s tych przyczyn mogą być skáżone: iesli ie Sedźia czyni/ten ktoremu to nienależáło/to iest nie wswey Jurisdicyey : iesli sye niezgadza s pozwem / to iest o inne pozwano / á o inne skazał: iesli też táka Sentencya niema w sobie álbo zdánia w stráćie iedne strone/álbo wolnośći vczynienia: Jesli przes stron/ iżby strony niebyły/ álbo pozwánie przed tym niebyło: iesli też w Swieto Sentencya sye stánie/ álbo nie ná thym mieystcu/ gdźie zwykły bywáć: O czym w Cesárskim práwie. A zwłasczá gdy Sedźia nie w swey Jurisdycyey Dekret vczyni. vt de hoc Speculo Saxonum libro i, articulo 59. /:/ /:/ /:/ /:/

W Innym práwie niepowinien nikt odpowiedáć iedno s tych przyczyn: Napirwey ácz w innym práwie syedźi/ ále tam imienie ma

gdźie go

gdzie go pociągniono: A ták dla oney máietnośći/ktora tám ma powinien odpowiedáć. Speculo Saxonum lib.iij,articulo 25. Et Iure Municipali artic:28. et arti:66. ¶ Wtore gdyby kto tám iáki wyſtep vczynił/tám w onym práwie gdzie go pociągniono/thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzecie/gdzie kto kupczy álbo ſye zádłuży/tám theż powinien odpowiedáć. ¶ Czwarte/ gdzie kto żáłuie w Práwie/ thám też záſye vſpráwiedliwić ſye ma/ iáko o tym Speculo Saxonum lib. i, articulo 61. et lib.iij, artic:79. et lib:eodem,artic:26. Et lib.i, articu: 70. Et Iure Municipali artic:28. A iż Sedzia/z vrzedu ſwego/może wſzelákie ſpráwy ſedzić. Iáko o tym Speculo Saxonum lib.i,articulo 59. Wſzákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy kthoreby iego práwu á ſądowi nienależáły nieſądził. Ieſliby też kto do iego ſądu pociągnion był/o rzecz ktoraby iego Sądowi nienależáłá/ ieſliby ſye niewyymował do ſwego práwá ále tám odpowiedał: iuż to nie Sedziego winá bedzie ále tego co ſye niewyymował. Abowiem/ iuż ſkazánie bedzie powinien ćierpieć: ktoreby nic nieważyło/ by ſye był w Sąd niewdawał/á do ſwego ſye práwá odzywał. Iure Municipali articu:28. Ale iednák tho ſye wſzytko zámyka w Artykule Specu:Saxon:lib.iij,artic:25.

Odpowie-

Odpowiedźieć ná żałobe ieden drugiemu powinien Sadownie: oprocz tym ktorzy sa ná sławie á ná poććiwośći zmázáni/iáko sa zło dźieie/zboyce/iáko o tym Speculo Saxon:lib.i,articulo 37. álbo ktorzy sa wywołáni álbo wypowiedźieni. Speculo Saxonum libro i, articulo 38. álbo gdźieby sye odkupili/gdźieby ie káráć s Práwá sromotnie skazano. Speculo Saxonum lib.i, articulo 40. álbo też żywot álbo członek odkupili/wczymby iuż byli skazáni/ Speculo Saxon:lib:i, articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o co winiono/w żadney rzeczy bronić sye/á odchodźić przysyega niemoga. Speculo Saxonum lib.i, articulo 39. Et lib. iij, articulo 16. Et Iure Municipali articulo 4. et articulo 22.

Dlugu ieden ná drugim niema dochodźić w innym práwie/ iesli obádwá sa / á syedza wiedney Iurisdycyey/to iest w iednym práwie: á zwlaszczá gdyby Dłużnik był osiádły. A iesliby kto poćiagnał do inney Iurisdicyey / niżli tám gdźie syedza ći obádwá: á then obwiniony ćiagnałby sye do swego práwá: iesli go nieodesła/ á ten poćiagnie ku práwu thego co mu w inney Iurisdicyey trudność á szkode zádał / że go tám poćiagnał / gdźie go ćiagnać niemiał/ y

dowiedźie tego listem od onego Sądu/do ktorego go było pociągniono: tedy ten kthory go pociągnął do innego Práwá: powinien szkode á nakłády opráwić. Iure Municipali articulo 68.

W Práwie kogo winią/powinien w odpowiedzi swey álbo przeć álbo znáć: oprocz izby kto powiedźiał áczby sye nieprzał/ ále że iuż dawnosć temu wyszłá/ oco go pozywa: álbo izby sye wyymował do swey Jurisdicyey á do swego Sędźiego. Speculo Saxon:lib.ij, articu:3.

O Appellácyach.

Appellácya thá idźie do szesći niedźiel/ kiedy Pan iest w ziemi. Ale gdźieby Páná w ziemi niebyło/ do ktorego sye Appellacya ciągnie: Thedy do Osminasćie niedźiel/Appellácyą skłádáią. A wszákże thá szesć niedźiel niemiáłaby sye rozumieć/ iedno gdy Pan do ziemie przyiedźie. Speculo Sa-

xonum libro ij, articulo 12.

SEntencya tho iest skazánie gdyby czyniono: Tedy then komu by sye krzywdá widziálá / nátychmiast ma przeciw temu mowić á do swego Páná wierzchniego áppellowáć. Albowiem kto milczy á niemowi oto / ten iuż przyzwala ná Dekret. Speculo Saxon: lib. ij, articu: 6. Et Iure Municip: articulo 14. et articulo 20.

APpelluie gdy ktho / á nieprzyniesye ná dálszym dniu gdy iuż rok przypada skazánia / álbo rzeczy pomocney / álbo niedowiedzieli Legale impedimentum, tedy swą rzecz tráci / ten co áppellowal. Speculo Saxonum lib. ij, articu: 6. Et Iure Municipali articulo 14. et articulo 21.

APpellácyą gdy kto vczyni / Tedy w tey rzeczy áni strona áni Sąd niema dáley postepić / áż Appellácya przes Sedziego do kthorego Appellowano / bedzie odpráwioná. Iure Munic: articulo 14. et articulo 17. Et Speculo Saxon: lib: ij, articulo 12. et articulo 13.

APpellowáć od Iednaczow nikth niemoże. Speculo Sax: lib. i, art: 55. et lib. ij, artic: 11. Et Iure Municip: articulo 11.

O Przekazkach/ prze kthore sye ieden może wyiąć/ gdyby ku práwu niestánął: iáko tá ćinnicy zową

LEGALE IMPEDIMENTVM.

LEgale impedimentum To sye Polskim Jezykiem rozumie/ Przyczyná słuszna á spráwiedliwa/ prze ktorą gdyby kogo záśthálá á záśzłá / iżby niemogł dosyć vczynić/ Sądowemu skazániu: tedy sye tym wymowić może / żeby v Sądu być niemogł: Naprzod gdyby Więźniem był. Niemoc ćieszka tákowa prze ktoraby przydź niemogł do Sądu. Gdyby też był ná pielgrzymowániu/

żeby mu tego przed tym pokiby nieuszedł/niepowiedziano/álbo go zápozwano: tedyby sye tym wymowić niemogł/gdzieby mu opowiedziano. Wypráwá woienna/ álbo thez wielkie wylanie wod/żeby przebyć niemogł: álbo ktoby był w inych ziemiach ná kupiectwie. A thák tym sye ieden wymowić może/ że o szkode nieprzyydzie/ gdy iedno tego wedle práwá dowiedzie przysyega/co ma vczynić/ álbo Poseł/ktory ty rzeczy opowieda/ álbo on sam gdy sye wroći/ od kogo te rzecz opowiedáią: A ná woley bedzie Powodowey/ to iest tego ktory żáluie/ kogo bedzie chćiał przypuśćić ku przysyedze/ iesli Postá/ kthory opowiedał przyczyne ktorą s tych/ czyli sámego onego czyiá rzecz iest/gdy bedzie. A gdzieby tego przysyega niedowiodł/vpádnie w swey rzeczy. Táksze tez Rekoymia że powinien odpowiedźieć/ zá kogo reczył. Ma thez opowiedźieć gdzieby ktora przekazká s tych byłá/gdyż wszytke obrone rekoymia ma mieć/ktoraby przysłuszáłá temu zá kogo reczył/á ktoraby słusznie sprawá być miáłá. Speculo Saxon:lib.ij,articu:7. Et Iure Muni: artic:47.

O Jármárkach.

NA Jármárkach wiele ſye tego przygadza/ że poddáne z innego Práwá ſądzą/ o kożdą rzecz / o ktorąkolwiek kto żáłuie / ku krzywdzie nie thylko onym ktore ſądzą á niegdy vćiſkáią: Ale też y ku krzywdzie tym pod ktorych wierzchnośćią ſą: y przezwáli tho Jármárcznym Práwem / ći co krzywde czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miáſtam Jármárki dawáią / nieopiſuią tego / áby co czynić mieli s krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburſkim Práwie nápiſano/ w ktorych rzeczach w innym práwie / niżli w tym w ktorym ſyedzi/ odpowiedáćby kożdy powinien. A wſzákoż iż zwyczay/ też zá práwo ieſt: tedy ten obyczay był záwſze/ y ma być chowan tu v nas w Polſzce/ że niemáią być inne rzeczy ſądzone/ iedno gdyby kto obiecał/álbo ſye viśćił/ tám ná tym mieyſtcu gdźie Jármárk/ iżby álbo dług płáćić/álbo kupią poſtáwić miał/ á nieuczynił temu doſyć. Tákże też Rękoymia gdyby ręczył zá kogo/ thedy tákże też może być ſnim czyniono / iáko y z Iſtcem/ ál-

bo o iákież-

bo o iákieżkolwiek długi álbo wyſtepy/ gdyby nieoſyádły był/ á támby go przyſcigniono: tám ſye viſcić álbo vſpráwiedliwić ma. Też w przedawániu/ w kupowániu/ ktoreby tám ná Jármárku czynili gdyby iáka roznicá przyſzłá/ tám ſye o to máią roſpráwić: gdyby thez v kogo krádziona rzecz záſtano/ álbo izby thám iáko fálſzywą kupią przedał/álbo gwałt vczynił:álbo kogo zábił/ránił támże: Tedy s ſtrony wyſtepu może tám być ſądzon. Ale o inne wſzytki rzeczy niemogą ſądzić chocia ná Jármárku/ wedle ſtárádawnego zwyczáiu ktory ieſt zá práwo. Bo iużby w onym práwie w ktorym ſyedzą ſpráwiedliwośći ſzukáć niepotrzebá/ gdyby ſye mieli ſądzić ná Jármárkach o wſzytko/ coby był y zły przykład y wielki vćiſk ludziom. A też in Iure Municip:artic:28, in Gloſſa. tám wyrázono/w ktorych rzeczach kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby byłá/pánom tym czyiby poddáni byli: Y nietrzebá by iuż tym obyczáiem ſpráwiedliwośći ſzukáć/ tám gdźie mieſzkánie máią/ gdyż to Regula Iuris, Quod Actor ſequitur forum rei. Jużby ſye tym gwałćiłá Jurisdicya tych ktorzy imienia máią cū omni Iure et dominio. Bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdźiezbykolwiek záſtał/ thego/ od kogoby ſye krzywde mienił mieć ſpráwiedliwośći ná nim dochodźić/

iużby nie=

iużby nietrzebá / spráwiedliwośći szukáć w oney Iurisdicyey gdźie poddány syedźi. A thák et ex Iure, et ex consuetudine, kożdy tám powinien / in illa Iurisditione spráwiedliwośći szukáć / gdźie kto osyadł / prætercꝫ in istis casibus, iáko sye nápisáło. ∴ ∴ ∴

O Wielkierzu.

Plebiscitum / Wielkierz / kthory sobie Miásthá czynią / ná thy sye śćiągą / kthorzy nań przyzwaláią / álbo ktorzy ij sobie stáwią zá Práwo. A gdy sye vkáże że ták przed tym sądzono / álbo y wierzchni Pan potwierdźi / thedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią / á co pod tym práwem syedzą. Bo by to miáło sye śćiągáć ná inne / iużby to był nie Wielkierz ále práwo : á osoby ktore nie representuią publicam personam, tedy práwá stáwić nie mogą. Speculo Saxonū lib. ij, articulo 47. Et Iure Municip: articu: 1. et arti: 22. et arti: 14. et articu: 44.

O przywileiach/chyrográphiech/y o rece własney.

BDyby kto Listh ná sye dał / á dowodzonoby nań iego listem / á onby sye pieczęći swey przał: tedy gdy sámotrzeć przysyęże / że to nie iego pieczęć iest áni byłá/ tedy wolen bedźie. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

PRzywileie thym bywáią trácone: Naprzod/ ieśliby skrobány był/álbo znácznie co przypisano: álbo iżby vkázował / do innego pierwszego Przywileiá/ á tegoby pierwszego nie było: ieśliby też przećiw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu/á czás ten iuż minął. Gdźieby też dano náprzećiwko práwu czyiemu/ kthoryby pierwey práwo miał. Ieśliby go thęż kto nieużywał / álbo ináczey go

vżywał nižli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum lib.i,articulo 49. A ták listy gdy ie do Sądu przynoszą pilnie máią być ogledowány. vt de hoc Speculo Saxonum lib.ij,articulo 42.

O Sługach.

SLugá ktoryby rzeczy Páná swego przedał/ przegrał/ álbo zástáwił: Pan thego práwem v kogo rzeczy są dochodžić y doydź može: Wszákže ty dwie rzeczy ktoreby Slugá álbo Syn / ktory zá sługe ma być rozumian/ w thákiey mierze co vczynili/thedy pan powinien džierżeć: Pierwsza rzecz / kiedyby kupiectwo sprawowáć poruczono / á zwłaszczá gdžieby im Pan pieczeći zwierzył/áby iego imieniem spráwowáli: co Slugá wtym vczyni / powinien pan džierżeć. Druga/ gdžieby ty domy/iáko kárczmy/s kąd požytki idą spráwowáć im polecił: iesliby co sługá w tákich

rzeczach vczynił/ przedawáiąc/ álbo kupuiąc/ álbo pożyczáiąc/ ták iżby oná rzecz należáłá/ á ciągnełá sye ktemu/ co mu poruczono: tedy to pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn álbo Slugá vczynił coby ku pożytku Oycá álbo Páná było: iżby pieniedzy ná to pożyczył/ áby dług był zápłácon/ álbo slugam/ iżby ich myto zápłácono/álbo ie też strawą opátrowano: álbo gdzie by iuż dom vpáść miał/ iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono/ tedy pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij, articulo 6.

Slugá gdy bes przyczyny od Páná swego odeydźie/ álbo vciecze: powinien tyle pánu zápłáćić/ zá co go Pan smowił. A iesli co przed tym wziął ná myto/ thedy powinien we dwoy nasob to zápłáćić. Speculo Saxonum lib: ij, articu: 32. Et Iure Municipali articulo 80.

Slugá wolny/gdźieby o zapłáte páná swego pociągał: ma thego przysyegą dowieść. Ale iesliby Pan ćiągnął sye do thego á dowieść chćiał że mu zápłáćił/ Thedy bliszszy bedźie dowieść niżli slugá. Speculo Saxonum lib.i, articu: 22. Et Iure Municip: articulo 78.

Slugá viednány od swego Páná niemoże

odidź przed czásem/poki niedosłużý:oprocz dwoiey przyczyny/álbo żeby sye ożenił/gdyż Małżeństwá Swietego niema nikt przekážáć. Druga/ gdyby ná sluge przypádłá Opieká kthorych dżieci/ktorymiby sye opiekáć musyał: Abowiem pánu niebedżie tháк wielka szkodá/ chociá slugá odeydżie / iákaby byłá dżieciam/ gdyby bedac ich opiekálnikiem/ niedozrzał ich. A ták kto co czyni czego práwo dopuszcza/ zá tho nic niepokupuie. Speculo Saxonum libro ij, articulo 33.

PAn żadny niepowinien o wine slugi swego odpowiedáć: oprocz gdyby go obwiniono/ Twoia wola twoia pomoca sye tho stáło/ Tedy powinien o to w práwie odpowiedáć. Iure Municipali articulo 80.

ZA sluge Pan niepowinien wiecey zápłáćić/ gdyby przyszło ná iáka opráwe tylko ile iego mytá v niego ostawa: oprocz żeby s Pánskiego roskazánia co vczynił/álbo żeby s Pánskim wiedzenim to vczynił. Iure Municip:articulo 80. Et Speculo Saxonũ libro ij, articulo 32. Et libro iij, articulo 6.

SLugá gdy vmrze/tedy Pan powinien zápłáćić myto iego bliszszym/ to co slugá zá=

ſlużył/ á co ſludze miał dáć/ á co záſłużył do czá⸗
ſu smierci ſwey. Tákże też kiedy Pan vmrze/ te⸗
dy Potomkowie iego powinni ſługam ſłużbe
płáćić: A gdźieby Potomkowie nieználi ſye kte⸗
mu / á záplácić niechćieli: tedy przećiw Potom⸗
kom bliżſzy iuż ſługá dowieść / ná ſłużbe ſwoie.
Iure Municipali articulo 80.

SLugá rzeczy Páńſkich przegráć niemoże:
Bo gracz ieſt iáko Zboycá: bo by mogł in⸗
nák mieć tego pieniądze s kthorym gra / iżby ie
mogł wydrzeć álbo vkráść / tedyby niegrał: Ale
iż tego niemoże vczynić / igrą thego doſtáć chce.
V kogo też fálſzywe koſtki naydą/ma być karan
iáko złodźiey. Speculo Saxonum libro iij, articu⸗
lo 6.

O Prokuratorach.

PRokuratorá powinien Sedźia dáć / ktoby go niemiał ktho oń prosi. Speculo Saxonum lib. i, articulo 60. Et Iure Municip: articulo 16.

PRokuratormi niemogą być / A zwłaszczá w Swieckich rzeczach / ludźie niespełnego rozumu / lath rostropnych ieszcze niemáiący: Kácerz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiástá. Iure Municip: articulo 16. Et Speculo Saxon: lib. ij, articulo 63. Et Iure Municip: articulo 42.

PRokurator gdy by go Sedźia dał komu / áby od niego rzecz mowił: wymowić sye s tego niemoże. A gdźieby sye wymawiał / bes słusznych przyczyn: tedy go Sedźia słucháć potym niewinien / y może mu zákázáć v swego sądu mowić. A ty przyczyny są s ktorych sye słusznie może wymowić: Naprzod gdyby miał mowić przećiw pánu swemu / przećiw powinnym á krewnym przyaćielom: przećiw innym powinien mowić / gdy mu Sedźia kaze: álbo gdyby

miał záſzcie á nieprzyiaźni s tym / od kogoby mowić miał / tym ſye też słuſznie wymowić może. Speculo Saxonum libro i, articu:60. Et Iure Municipali articulo 42.

PRokurator/kthoryby co zdrádliwie vczynił/iżby vmyſlnie á dobrowolnie ku ſzkodzie tego czyieby rzecz ſpráwował / dał ná ſobie zyſkáć: álbo też wiedząc iuż położenie rzeczy/y obrony ſtrony tey / czyiey ſye rzeczy ſpráwowáć podiął / żeby do ſtrony przećiwney przyſtał / y ſpráwował álbo bronił rzeczy onego / przećiw ktoremu być miał / ku ſzkodzie pierwſzego/ktorego rzeczy ſpráwowáć ſye był podiął: zá to táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá tho być ma. Speculo Saxonum lib:i, articulo 60.

Then Artykuł ácz w Máydeburſkim Práwie nie nápiſány ieſt / áni kniemu należy : Ale iż poſtáwion w Polſkim Práwie s ſłuſznych przyczyn / w roznicy ktoraby ſye mogłá niegdy przydáć / iákoż y przydawa / miedzy Szláchthą á Mieſzczány / około Gwałtow / á imowánia Szláchty / w Mieściech: tedy áby ſwowolni álbo opili / ſwowoleńſtw á gwałtow nieczynili w Mieściech / á thym śmieley / gdźieby żadnego karánia oto niebyło. Mieſzczánie też áby ledá zá przyczyną á vkwápliwośćią ná gárdła Szláchecckie ſye nieuſpieſzáli : ponieważ też tho bywáło / iż w nocy ludźie pijáni / ſądźili y kaŕáli ná gárdle Slláchte : Tedy áby ná obiedwie ſtronie było powćiągnienie: Szláchtá áby gwałtow nieczyniłá / á Mieſzczánie też áby ſye ná gárdłá ich nieſkwapiáli : tedy ty Artykuły w Polſkim Práwie ſą nápiſáne / kthore ſye tu Polſkim iezykiem nápiſáły . Ale iż w máłych Miáſteczkach / od ſwowolnych ludźi / wielkie ſye gwałty dźieią / nie tylko ku krzywdźie tym / ktorymſye gwałt dźieie / ále też y Pánom á Szláchćie w ktorych Miáſteczkach ich poddánym tákie gwałty bywáią czynione: á vbodzy ludźie co nie vmieią / áni otym Práwie wiedzą / boiącſye kará-

nia/ bronić

nia/ bronić ſye niesmieią. Tedy áby wiedzieli zá iákim gwáltem/ możonoby Szláchtę imowáć/ á co zá gwáłt może być rozumiano / iżby ſye nie potrzebnie ninákogo nieſkwapiáli/ ále też gdzieby im do tego przyczynę dano / áby Gwáłtowniká ieli: tylko áby ſye we wſzytkim wedle Státutu záchowáli: Bo ktho co wedle práwá czyni/tedy oto w pokuty niewpada/ áni otho karánia zá: ſłuży.

Státut około gwałtow w Thoruniu vczyniony Roku 1520.

Iż byłá powsthálá roznosć wielka / á szkodliwa w Krolestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty / o to / iż Szláchtę ná gwałcie zárázem imowano: My ná then czás dla walki ktorąsmy w Prusyech zábáwieni / dla wiecznego zrządzenia vstáwićiesmy nic niemogli: A wszákoż dla pokoiu poddánych nászych / zá rádą Rad nászych / y wszythkich Posłow ziemskich vstáwiamy / iż gdyby kthory Szláchćic w Mieśćie nászym / álbo w Miásteczkach Duchownych y Swieckich / poddánych Krolestwá nászego / ná gwałćie przes Vrząd mieyski byłby iet / Thedy tháki Szláchćic ná gwałćie poimány / ma być dzierżan ná Ratuszu / Miástá álbo Miásteczká gdźie go poimáią. A wszákoż vrząd Mieyski nie-

ma go Sądźić áni karáć/ áleż zá obwieszczenim á zá żądánim ich Stárostá álbo podstárośći / w ktorego Stárostwie álbo vrzedźie Miásto álbo Miásteczko leży/przy tym Sądźie ktory osądzą/ przećiw temu gwałtownikowi bedźie. A gdźie Stárostá/ álbo Podstárośći nász ná iedne skázni z vrzedem sye zgodzą: Tedy ten Szláchćic wedle skazánia Stárośćiego álbo Podstárośćiego y vrzedu Mieyskiego ma być karan. A iesliby Stárostá nász álbo Podstárośći niemogł sye zgodźić z vrzedem Mieyskim: thedy ten Szláchćic w poććiwym wieźieniu ma być dźierżan/ ták długo / áż od Máiestatu nászego Krolewskiego / náuke Stárostá y vrząd Mieyski bedźie miał / iáko thákiego poimánego skázáć á skáráć máią: á w tym czásye dawnośc niepoydźie / áni sye ią ten Wieźień bedźie mogł bronić. A iesliby w ktorym Miásteczku álbo w Mieśćie/ przećiw tey vchwale wystąpił / á niezáchował sye: Tedy przes Stárostę nászego pod ktorego Iurisdicyą / á w powiećie to Miásto álbo Miásteczkoby było / Burmistrz ná ten czás bedący z iednym Ráycą máią być poimáni/y máią być śćieći.

Drugi Státut ktemu też/wszákże nieco odmieniony. An: D. 1527.

Lo sye gwałtow w Miesciech álbo w Miástheczkach Krolestwá nászego dotycze: ieslizeby ktory Szláchcic gwałt vczynił / w Mieście álbo w Miásteczku / izby kthorego człowieká vbił/ álbo krzywde gwałtem komu vczynił/ Iąć go Mieyski vrząd może: Ale go áni sądzić/áni ná karánie skázowáć tákiego / iedno przy oblicznośći vrzedu Grockiego niemáią.

Státuth Krola Zygmuntá Augustá.

W Státućie Toruńskim Roku 1538 opisano iest dostátecznie/ iáko sye máią záchowáć Mieszczánie około Szláchty/ kthory wewszem dźierżan być ma/ ktory Státut vczynion Roku 1550.

AIżby omyłká niebyłá/ iákiby gwałt miał być o kthoryby Szláchćic/ gdyby był poimán/ ná gárdle mogł być karan: Tedy/ gdyby ná Rynku/ná podsyeniu/álbo wdomiech Mieyskie ludźi onego Miástá bił/ludźi rabał/ ná dom sye ná kogo dobywał/ álbo thez komory odbijał/ álbo białym głowam gwałth czynił/ álbo ludźi rozbijał z ich máiethnośći/ mocą/ gwałtem im brał/ gdyż y ná drodze tego czynić niedopuszczą/ áby ktho kogo łupić miał/ Ale o to karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: táki może być bespiecznie

poimán/iáko Gwáltownik/ y może być przeciw iemu postępowano / iáko tho w Státucie stoi. Ale gdzieby kto gospodą stał / żeby tám ktho do niego przyszedł/álbo żeby s kim grał/álbo w kárczmie pił/ iżby kogo ránił/ Mieszczáninná onego Miástá/tym gwałtu nieuczyni/y ná gárdle o to karánia niezásłuży. Bo to iuż zá gwałt niemoże być poczytano/ ále zá zwáde.

IEst też to poniekąd niemáły gwałt/ ktory ma być rozumian/ nie zá iedney osoby krzywde ále zá wszytkiego Miástá/á zá krzywde pospolitą ich / iż drábiny kthore ku gászeniu ognia nágotuią posyeką/porąbią naczynie w kthorym wodá stoi przed Domem dla gászenia ogniá / tákże / á snadźby tho mogł ktho vmyslnie czynić pod bárwą pijaństwá/ áby niebyło czym gásić: á ták gdzieby to notorium było / Tedy áczby go poimano / Stárostá ma rozeznáć / ieslіby o tho gárdło zásłużył/ gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedziono. Acz tego w wielkich Mieściech ná vlicách nie stáwiáią / ále w tych mnieyszych Miásteczkach pospolicie. A gdzieby tego iakim karánim nieogrodzono/tedy nádáremno tákie przyprawy ku ogniowi gotowáćby sye miáły.

Poniewaz

Poniewaz ták wiele potrzebá iest vstaw czynić/dla dobrego rządu/iáko tez dla spráwiedliwości. Tedy gdyz wielesye tego przygadza/iz prze nierząd prze niedbáłość/prze zły sposob/ Miástá/ Miásteczká częstokroć pogorywáią/ á zwłaszczá tu v nas w Polszce / iz niemász zadney spráwy około tego/ s kąd wiele ludzi ku nedzy przychodzi/ Miástá wobec vbozeią. Tedy gdyz tez to iest rzeczy pospolitey potrzebá/á niemáła/áby y ná tym lepsza spráwá byłá/tedy wielka tego potrzebá/áby w Miesciech w Miásteczkach był ten sposob vczynion/ á izby to iuz obecnie/zá iedne vchwałe á vstáwe mocnie dzierzano/ áby gdy Ogień przyydzie/ kozdy wiedział co czynić ma/ á iáko sye spráwowáć/áby zá lepszym rządem/ ták często tá szkodá nieprzychadzáłá/iáko przychadza/á Boze day nigdy. A ták sye tu sposob pisze/ktory ieslisye bedzie ták záchowywał/tedy zá łáską Bozą/zá dobrym rządem á sposobem/ áczby kiedy Ogień wyszedł/ przygodnie álbo zá przyczyną złego człowieká/ tedy broniąc sye temu / máłą szkode ludzie wezmą : gdyz to iest stáre á prawdziwe przysłowie/ iz strzezonego pan Bog strzeze : á ku wszythkim

rzeczam

rzeczam dał pan Bog rozum/dał media/ iáko w kożdey rzeczy postepowáć/ á czynić człowiek ma ku dobremu swemu / y powinien sye kożdy nieprzyacielowi swemu bronić: tákże thež y Ogniowi/ktory ták wiele szkody czyni/iáko ieden wielki nieprzyaciel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy moga być ktore sye thu nápisáły / iedno w wielkich Mieściech: A wszákoż wedle możności á dostátku / wszedy sye máia bronić spilnościa.

NApirzod áby byłá pilna Straż ná Ratuszu/ á owszem w Nocy / s kad może widźieć po wszytkim Mieście/ áby gdyby sye ogien vkazał/áby Stroż oznaymił/gdźieby gorzało: y máia mieć tám gdźie straż syedźi / kilko Proporczykow / áby wednie / kedyby gorzało / áby tám proporzec wystyrczył. A ieśli wnocy/tedy Lámpy / iáko zowa po Polsku Kágánice ma wywiesić / áby ludźie ták wednie iáko wnocy / onym sye znákiem spráwowáli / kedy gore / á ku gászeniu ogniá bieżeli.

MIásto/ álbo Miásteczko ma być re spisáno / wedle wielkośći / ieśli wietsze thedy ná wiecey cześći: kożdey cześći dáć superintendentá / kthory kożdy ná ten vrzad ma przysyadz wiáre y pilność: y ma mieć wszythki ná Regestrze / kthore pod swym poruczeństwem bedźie

miał. A gdźieby sye potym dowiedźiał / iżby kto z iego poruczeństwá / ná ten czás gdyby gorzáło / ku ogniu niebieżał / ma ij vrzedowi Mieyskiemu defferowáć. A iesli sye słusznym swiádectwem táki niewywiedźie / iż był v ogniá / gásił / ták iáko należáło / gárdło iego ná łásce być ma. A wszákoż gdźieby przy żywoćie ostáwion / ma być iednák winámi karan. Máią też roskázáć s ktorey częśći Miástá / s czym kto bieżeć ma / iedni z wodą s siekierámi / z osekámi dla odźieránia domow / áby dodawáli tym co gászą á bronią.

Item / w kożdym domu máią być potrzeby / ku gászeniu ogniá / wody w stągwiach / ná strychu / wiádrá / oseki / drábiny / áby to było pogotowiu wszedy.

¶ Tákże też ná Ratuszu / máią tákie wszythki rzeczy mieć pogothowiu / iż gdźieby Krol iego Miłość był / Dworzánie / Służebnicy ich / Szláchtá / Duchowieństwo ku gászeniu ogniá / iżby bieżeli á gásićby chćieli : ponieważ ći żadnych przypraw / do ogniáby niemieli / áby z Ratuszá potrzebámi ku ogniu kożdego tákiego opatrzono.

¶ Item / Cieśle powinni bieżeć wszytcy z Linámi y s przypráwámi / kthoreby ktemu potrzebne mieli.

¶ Item / Łáźiebnicy / towárzysze ich / ze wszytkich Łáźien /

kich Łázien/áby ku ogniu bieżeli z wiádry/á izby dodawáli wody tym co gászą/áby iedni ná gorze domy obijáli/á drudzy z dołu/áby im dodawáli wody/y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

¶ Item/Kto beczkę wody napierwey przywiezie ná plác thám gdźie gore/máią mu dáć Trzydźieśći groszy: kto drugą przywiezie/pietnaśćie groszy: kto trzecią/orth. A potym kożdą beczkę po trzy grosze/ile ich przywiozą/áby thym chutliwiey wodę wieziono.

¶ Item/z Rády niektorzy áby ná ten czás byli/ludźi ku bronieniu ogniá áby przywodźili/co może być z nawietszą pilnośćią.

Kwáternicy ktorzyby też swego vrzedu ná ten czás niebył pilen á zániedbawał tego ná co vstáwion/áby był karan.

¶ Item/Gdźieby gorzáło/ktoby domu swego niechćiał otworzyć/á ludźi puśćić dla gászenia/ná gárdle ten ma być karan.

¶ Item/Ktoryby swego porucznika tho iest Kwátermistrzá nieposłuchał/álbo sye nań syegnął/ná gárdle ma być karan.

¶ Item/w kożdym domu áby ten sposob był/áby Gospodarz álbo gospodyni/á zwłaszczá stáry kthoryby gásić niemogł/z osobą álbo zedwiemá/rzeczy co są wdomu poprzątał/álbo wynosił/á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli/á

kożdy Kwátermistrz ma to iuż mieć ná spisku/ wiele ich w domu ku poprzątániu rzeczy ma ostáć/á wiele ich też ku gászeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item/ Máią też mieć Ráyce ná Ratuszu/ wszythkich ludzi Regestr w Mieście / áby wiedzieli co ich máią zbroynych obráć/ á ostáwiáć ná plácoch tám gdzieby tego trzebá / dla tey potrzeby/iáko sye niżey nápisze.

¶ Item/ Dla złych ludzi / ktorzy dla korzyści/ ogień niegdy zákłádáią/á wten czás pod tą bárwą iákoby rzeczy wynosili/ tedy krádną/ y tym co noszą wydzieráią. A gdy bedą wiedzieć dobry rząd á sposob/iż bedą rozumieć/iż tymobyczáiem korzyści mieć niebedą mogli/ y owszem karánie/ gdzieby tákiego vłápiono/tedy sye rychley od złoczynistwá powćiągną/gdy niebedą mieć korzyści prze ktorąby ogień zákłádáć mieli. Bo zá thákowym kupiestwem/Miástá y miásteczká vbożeią thák wiele/ iáko y od ogniá. Abowiem gdy mu dom zgore/ostátek mu roskrádną/tedy iuż tym obyczáiem ku vbostwu przyidzie. A gdzieby wżdy rzeczy zostáły/chociaby dom zgorzał/tedyby łácnieysye zámoc mogł / gdyby wżdy przy czym zo(stał.

¶ A przeto ma iuż mieć vrząd Mieyski pewny poczet ludzi zbroynych / kthorzyby czásu ogniá/bądź w Vlicach/ bądź w Rynku gdzieby gorzáło/ A gdzieby thego potrzebá vkazáłá/ áby

tám ſtáli/ktoby rzeczy wynoſil/ áby im v ſyebie kláść to roſkazáli: ktoryby niechćial/ álbo żeby vćiekal/ áby go poimáli á do więzienia/ áby ij poſtáli/ A zwłaſzczá nieznáiome: oprocz tych ktoreby ználi / álbo iżby ſwe rzeczy noſili / żeby w podeźrzeniu niebyli. Y gdźieby thez náleźiono potym v kogo choćiaby thez v obcego / coby w ten czás zginelo/gdy gorzálo/ieſli pod támtą Iurisdicyą będźie v kogo tá rzecz záſtaná/pod támtąż Iurisdicyą v kthorego táka rzecz záſtaná / máią nań ſpráwiedliwośći żedáć/iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby tez y gdźie indźie tákie rzeczy záſtano/ tedy żedáć ſpráwiedliwośći/ iáko o złodźieyſtwo/oco ſye kożdy będźie powinien ſpráwowáć iáko o kradźione rzeczy. A gdźie ſye ſluſznie niewywiedźie/ áby był ná gárdle káran.

¶ Item/ co nieſlużą iáko ie zową po Polſku Hultáie/ Żebracy: Bo pod tym płaſzczem wiele ſye złych ludźi zákrywa/ co z inąd przychodzą / á choćia tez tám mieſzkáią/nieſlużą/ nierobią/ żadnego obchodu niemáią / y gdy niema nic że iuż wſzytko przelotruie/tedy táki rad zápali/ áby ſye zdobył. A przeto thákie gdyby ſye chowáli/bądź w domiech álbo w piwnicach / áby Goſpodarz kożdego tákiego / Burmiſtrzowi y Rádźie opowiedźiał: A gdźieby nieopowiedźiał/á vrząd ſye potym thego dowiedźiał / ma być oto ſrodze ká-

ran. A vrząd ſye ma pilnie dowiádowáć / ſkąd ieſt/czym ſye obchodźi: Bo z obchodu á z żyćia iego łácno poznáć robotniká/ rzemieſlniká/ ſługe: łácno ſye theż dowiedźieć o łotroſtwie tych ktorzy nic nieczynią/ ieno piią/ gráią/ rychley źle vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludźie vrzednikom baczenie mieć/ á tákiey inquiſicyey nie zániedbáwáć/ á niezániechawáć. A gdźie vrząd nieczyni tákich rzeczy/ktore ná ich vrząd należą/ á ku dobremu ſą / iuż winni ſą tego wſzythkiego złego/co ſye dźieie/ gdy niedbáłośćią á nieopatrznośćią / przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item/ Kthory Mieſzczánin Sługe Meżczyzne álbo biáłą głowe przyymuie/ kthoregoby przed thym niebył swiádom / ma ſye dowiádowáć ſkąd ieſt / gdźie ſłużył : tákże theż komorników/hultáiow/ áby ſye przypátrowáli/ czymſye obchodzą / co kożdemu Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedźieć ſye / iáko ſye kto w iego domu rządźi. Abowiem w Mieśćiech záwártych/ ten ktory chce źle vczynić / kthory swiádom rychley y smieley ogień záłoży / álbo z naymu álbo prze swą korzyść / iáko ſye to przed tym nápiſáło: y trudniey ſye domowego vſtrzedz/gdyż obcy á nieswiádomy/nie ták tego łácno dowiedźie/áni ſye też tego ták smiele waży/ iáko domowy ktoremu to łatwie przyydźie ták wednie iáko wno-

cy/ vpátrzywszy czás / nieboiąc sye żadnego podeźrzenia ogień záłożyć.

¶ A gdy będą Gospodarze ten porządek wdomiech swych czynić/ Tedy y czeladź ich sámi dla syebie będą ostrożnieyszy y w Domiech opátrznieyszy/y rychley powiedzą/gdźieby iákiego człowieká podeźrzánego w domu baczyli.

¶ A iż nie tylko w then czás gdy iuż gore / ále przed tym máią sye ogniá strzedz / áby prze złe opátrzenie przes ogień ku szkodźie nieprzyszli: máią być ná to obráne osoby / áby ná kożde Suche dni kominy oględowáli/á tego nieomieszkawáli/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwárowáne: A v kogoby náleźli kominy źle opátrzone/ álbo sadz pełne / Tedy máią go vrzedowi deffe-rowáć/áby był zá to karan.

¶ A iáko dobre vstáwy są ku wielkiemu pożytku ták też gdźie co nieobácznie / á nierozmyslnie sye postánowi / tedy to wiecey ku szkodźie á niżli ku pożytku. Gdźie thez to iest iedná vchwałá/tu ná wiele mieystcach w Polszce/iż gdźie sye w kominie zápali/tedy day kopę ná Ratusz winy/y doswiádczona rzecz iest/że wiele rázow tym wielka szkodá od ogniá w Mieśćiech sye stawáłá/dla tego/iż ten v kogo sye zápaliło/á zwłaszczá wnocy/ boiąc sye płácenia winy vstáwioney/ tedy chcąc sam zágásić/ y bronił áby nikt niezáwołał/ iż sye

zápaliło:

zápaliło: A ták y on dom zgorzał y inny przy tym: á gdzieby było wczás ludzi ostrzeżono / thedyby byli vgásic mogli. A przeto nie wten czás tákich win vstáwiác álbo bráć máią kiedy wietsza szkodá á nizli pożytek s tego bedzie: Ale ná ten czás kárać máią / gdy kogo defferuią / iż złą opátrznosć w domu swym około ogniá ma / álbo iżby tego nieuczynił iáko vstáwiono á roskazano.

¶ A iżby Ludzie sye nie mylili á wiedzieli o tych wszytkich rzeczach / czego sye máią strzedz / á iáko ogniá máią bronić : thedy to máią wobec wszythkim ludziem opowiedzieć / áby sye żadny niewiádomoscią niewymawiał: y niebyłoby źle w Mieyskie ksyegi to kázác zápisác / áby to było / zá iedno Plebiscitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás / ále po wszytki czásy trzebá.

☞ A gdzie bedzie ten rzad / á sposob / poniewaz pan Bog gotow ku wszytkiemu / gdy sye ludzie o co dobrego przyczyniáią / raczy záwsze strzedz / bronić / á pomágác / iż tákie szkody w Koronie / ná Miástá ná Miásteczká przychodzić nie bedą : y bedzie pan Bog obroną wtym / Co wszytko niechay bedzie Pánu Bogu ku cci ku chwale ná wieczne czásy.

Amen.

Drukował Lázarz Andrysowic w Krákowie.

Roku Bożego M. D. L ix.